

รายงาน
การติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ

กุมภาพันธ์ 2551

373.152 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส 691 ร รายงานการติดตามและประเมินผล
การจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กรุงเทพฯ : 2551
112 หน้า
ISBN 978-974-559-997-0
1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. ประเมินผล

**รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 31/2551

พิมพ์ครั้งที่ 1 กุมภาพันธ์ 2551

จำนวน 1,000 เล่ม

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่ สำนักประเมินผลจัดการศึกษา
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
 99/20 ถนนสุขุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
 โทร. 0-2668-7123
 โทรสาร 0-2243-7915
 Website : <http://www.onec.go.th>

สำนักพิมพ์ บริษัท เพลิน สตูดิโอ จำกัด
 265 ซอยประชาสงเคราะห์ 26
 แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ 10320
 โทร. 0-2692-0715
 โทรสาร 0-2692-0715
 Website : <http://www.phloenstudio.com>

คำนำ

การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม เป็นผู้มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็น เป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ และมีความ สำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ พัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักประเมินผลการ จัดการศึกษา มีภารกิจในการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ในทุกระดับและประเภทการศึกษา ซึ่งรายงานฉบับนี้เป็นการติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่ง ค้นหาสาเหตุที่ส่งผลต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ อันได้แก่ การจัดทำ หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการ เรียนรู้ของชุมชน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เรียน ซึ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

สำนักงานฯ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ บุคคล และผู้แทน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายในส่วนกลาง เขตพื้นที่ การศึกษา สถานศึกษาที่ร่วมให้ข้อมูล และขอเสนอแนะอันเป็น ประโยชน์ยิ่งต่อการติดตามและประเมินผลในครั้งนี้ และหวัง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

เป็นอย่างยิ่งว่า ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะได้นำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้
ประโยชน์ประกอบการพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้
เพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพ
ต่อไป

(นายอ่ำรุ่ง จันทวานิช)

เลขาธิการสภาการศึกษา

รายงานการติดตามและประเมินผล
การจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

หลักการการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือ ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านนโยบายวางแผนและประเมินผลการจัดการศึกษา จึงได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการจัดการเรียนรู้อัตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้ในมิติต่างๆ รวมถึงปัญหาอุปสรรคเพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนานโยบายและมาตรการสำหรับแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ให้เกิดความถูกต้องเหมาะสมต่อไป

ผลการติดตามการจัดการเรียนรู้อัตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในครั้งนี้ มุ่งนำเสนอผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนนั้นคือ "คุณภาพผู้เรียน" และหลังจากนั้นเป็นการนำเสนอสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนซึ่งสรุปได้ดังนี้

คุณภาพผู้เรียน

เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 คือ การเป็นคนเก่ง คนดี และคนมีความสุข

ความเป็น "คนเก่ง" ของผู้เรียนพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่ของประเทศในช่วงชั้นที่ 2 3 และ 4 (ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6) ระหว่างช่วงปีการศึกษา

2544-2549 มีแนวโน้มค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างลดลง และค่าเฉลี่ยร้อยละของวิชาต่างๆ โดยส่วนใหญ่ต่ำกว่าร้อยละ 50 มีเพียงช่วงชั้นที่ 1 (ประถมศึกษาปีที่ 3) ที่มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงกว่าร้อยละ 50 โดยมีวิชาภาษาไทยเป็นเพียงวิชาเดียวของทุกช่วงชั้นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ารายวิชาอื่นที่จัดสอบ

สำหรับร้อยละค่าเฉลี่ยความถนัดทางการเรียนของผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 4 มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี แต่ยังคงต่ำกว่าร้อยละ 50 เช่นเดียวกับร้อยละค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งผลการประเมินตามมาตรฐาน สมศ. มีข้อค้นพบที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ไม่ผ่านมาตรฐานที่ 4 และมาตรฐานที่ 6 ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีเพียงผู้เรียนในโรงเรียนสาธิตที่ผ่านมาตรฐานในข้อที่กล่าวนี้ ส่วนมาตรฐานที่ยังคงไม่ผ่านเช่นเดียวกับผู้เรียนส่วนใหญ่ของประเทศ คือ มาตรฐานที่ 6

นอกจากนี้แล้ว จากข้อมูลระดับสติปัญญาของเด็กไทย ซึ่งศึกษาโดยกระทรวงสาธารณสุข แสดงให้เห็นว่า เด็กไทยในช่วงอายุ 6-13 ปี และ 13-18 ปี มีระดับสติปัญญาค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับเด็กในช่วงวัยเดียวกัน คือ เท่ากับร้อยละ 62.9 และ 58.7 ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตาม ยังคงมีผู้เรียนกลุ่มหนึ่งที่เข้าร่วมการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการและมีความโดดเด่นทางวิชาการ โดยผลการแข่งขันของเด็กในกลุ่มนี้มีแนวโน้มเหรียญรางวัลรวมสูงขึ้นทุกปีเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในประเด็นการเป็น "คนดีของผู้เรียน" สรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมที่ผู้เรียนมีสูง คือ คุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ การมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ

สำหรับในด้าน "ความสุขของผู้เรียน" นั้นพบว่า โดยภาพรวมผู้เรียนส่วนใหญ่มีความสุขจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น หากพิจารณาถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขสามารถประมวลได้ดังนี้

1. หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลผู้เรียน

1.1 หลักสูตร ผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 พบว่า ความพร้อมและความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในส่วนของโครงสร้างและสาระการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความสามารถและจำนวนบุคลากรโรงเรียน งบประมาณและระยะเวลาเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งโรงเรียนขนาดใหญ่มักมีความพร้อมสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาส จะประสบปัญหาในเรื่องนี้ค่อนข้างมาก ทั้งนี้รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการรับหน้าที่ในการเป็นแกนนำการบริหารหลักสูตรเป็นส่วนใหญ่

สถานศึกษายังสถานศึกษาส่วนใหญ่ในทุกๆระดับไม่สามารถจัดทำหลักสูตรได้ด้วยตนเองต้องอาศัยคู่มือคำแนะนำครูและบุคลากรสถานศึกษายังมีความสับสนในเรื่องความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษาในระบบการศึกษาที่มีมาตรฐานเป็นเป้าหมาย (standard based education) อีกทั้ง หลักสูตรของสถานศึกษาเน้นการทำแบบฝึกหัด และเนื้อหาสาระ มากกว่ากระบวนการขาดลักษณะของ Authentic Instruction ที่มุ่งเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล

หรือผู้เรียนสำคัญที่สุดการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ระหว่างช่วงชั้น มีมากเกินไปมีความซ้ำซ้อนในกลุ่มสาระเดียวกันและต่างกลุ่มสาระ ปัญหาในแง่บุคลากรครูผู้สอนพบว่า การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และจัดทำขอบข่ายสาระหลัก (Curriculum map) ของครุมีน้อยมาก ทำให้การวางแผนกิจกรรมสำหรับผู้เรียน โดยผ่านขอบข่ายสาระหลักทั้ง 8 กลุ่มสาระได้น้อยไม่ครบตามหลักสูตรที่กำหนดไว้

ปัญหาอีกประการหนึ่งแม้ว่าครูผู้สอน ได้ทำการวิเคราะห์หลักสูตรก่อนการจัดทำแผนการเรียนรู้แล้วก็ตาม แต่ก็ทำเป็นส่วนน้อย ส่วนใหญ่มักจะซื้อแผนการเรียนรู้สำเร็จรูปที่มีขายทั่วไป เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการจัดทำแผนการเรียนรู้ และนำมาเลือกปรับใช้ให้ตรงกับความต้องการ

1.2 การจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ครูผู้สอนใช้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในกลุ่มสาระเดียวกัน และแบบบูรณาการในกลุ่มสาระอื่นใกล้เคียงกันเป็นส่วนใหญ่ แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนหรือผู้ปกครอง และการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น โดยการฝึกคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาและนำเสนอการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการ และการสอนโดยใช้กระบวนการ เช่น กระบวนการทักษะทางภาษา กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ นับว่ายังมีการจัดน้อยมาก

บุคลากรครูผู้สอนมีไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ครูมีจำนวนคาบสอนมาก และมีภาระงานอื่นมากที่ไม่ใช่งานสอน ภาระงานสอนเฉลี่ยของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1 คน/สัปดาห์ พบว่า ระดับก่อนประถมศึกษา 24.77 ชั่วโมง/สัปดาห์ ระดับ ประถมศึกษา 22.19

ชั่วโมง/สัปดาห์ และระดับมัธยมศึกษา 15.21 ชั่วโมง/สัปดาห์ ประกอบกับผลการประเมิน ของ สมศ. ในปี 2548 พบว่า จำนวนคาบ สอนเฉลี่ยของครู เท่ากับ 25 ชั่วโมง/สัปดาห์ โดยครูมีคาบสอนเฉลี่ย สูงสุดและต่ำสุดเท่ากับ 67 ชั่วโมง/สัปดาห์ และ 10 ชั่วโมง/สัปดาห์ ตามลำดับ สำหรับภาระงานอื่นที่ไม่ใช่การสอนของครูมักจะเป็นงาน วิชาการ 7.8 ชั่วโมง/สัปดาห์ งานปกครองนักเรียน 5.3 ชั่วโมง/สัปดาห์ งานธุรการ 4.5 ชั่วโมง/สัปดาห์ งานบริการ 4.2 ชั่วโมง/สัปดาห์ และ งานนโยบายและแผนงาน 3.4 ชั่วโมง/สัปดาห์ ซึ่งเหล่านี้อาจส่ง ผลกระทบทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ ได้มีการดำเนินการพัฒนาในเรื่องนี้มาอย่างต่อเนื่อง และมี การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่ หลากหลาย การฝึกปฏิบัติจริง และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาจำนวนรวม 9 รูปแบบ และได้มีการนำร่อง ในสถานศึกษาทั่วประเทศ พัฒนาเครื่องมือวิจัยรูปแบบการจัด การเรียนรู้ และมีการติดตามนิเทศ การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผลการนำร่อง พบว่า ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ ในภาพรวมหลังเรียน สูงขึ้นในด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้านความรู้ ความจำ ด้านความ เข้าใจ ด้านการนำไปใช้ และการคิดวิเคราะห์ ด้านเจตคติ และ พฤติกรรมการสอนของครูเปลี่ยนไป ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนเจตคติ และพฤติกรรมการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้น ครูผู้สอน มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะการคิด การฝึกปฏิบัติจริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

1.3 การวัดและประเมินผลผู้เรียน มีข้อค้นพบ

ที่สะท้อนถึงปัญหาในมุมมองของครูผู้สอนคือความสับสนคำศัพท์ต่างๆ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การขาดความมั่นใจในวิธีการปฏิบัติ การวัดและประเมินตามสภาพจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเทคนิค การวัดและประเมินด้วยวิธีนี้ นอกจากนี้แล้ว เอกสารเกี่ยวกับการวัด และประเมินผลผู้เรียนในสถานศึกษาต้องจัดทำเป็นจำนวนมาก ไม่มีแบบฟอร์มที่สะดวกต่อการกรอกหรือดำเนินการ ทำให้ครูต้องมีการะงานเพิ่มขึ้น

กล่าวโดยสรุป หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลผู้เรียน ผลการดำเนินงานอันเป็นการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ เพื่อรองรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่อนข้างมาก เช่น การจัดทำโครงการโรงเรียนนำร่อง/โรงเรียนแกนนำการอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหาร ครูผู้สอน รวมถึงวิทยา แกนนำการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากหลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบัน เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ความเข้าใจในหลักการการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาดำเนินการสนับสนุนของบุคลากร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงระยะเวลาในการปรับเปลี่ยน และเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ควรให้ความรู้และความเข้าใจประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักสูตรของสถานศึกษา เช่น การจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การจัดสื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการวัดประเมินผล เป็นต้น เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ครูและบุคลากรสถานศึกษาซึ่งต้องนำไปปฏิบัติต่อไป รวมถึงควรส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยกระบวนการให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการ อีกทั้ง เป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนทั้งในด้านการเรียน และการดำเนินชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้ ควรจัดสรรบุคลากรผู้สอน และบุคลากรสนับสนุนให้พอเพียง ซึ่งหากบุคลากรมีไม่เพียงพอจริง ควรจัดทำมาตรการอื่นๆ รองรับ เช่น การเกลี้ยครูจากสถานศึกษาที่มีครูเกินเกณฑ์ การใช้เทคโนโลยี (IT) ประกอบการเรียนการสอน การสอนทางไกล หรือใช้เครือข่ายครูภูมิปัญญา การใช้ทรัพยากรร่วมกัน การให้ออกาสเอกชนเข้ามาดำเนินการในบางวิชา เป็นต้น ซึ่งแม้ว่าปัญหาเหล่านี้จะเป็นเพียงกระบวนการหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ แต่หากสามารถแก้ไขได้ก็จะส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้

พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับปานกลาง มีเพียงส่วนน้อยที่มีความเข้าใจมาก ซึ่งแหล่งข้อมูลที่ทราบส่วนใหญ่มาจากการที่สถานศึกษาแจ้งให้ทราบ โดยบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน การสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้และการสนับสนุนทุนทรัพย์และแรง

ในขณะที่การมีส่วนร่วมของบุคคลและชุมชนในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในเรื่องของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การบริหารจัดการ และจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับข่าวสารข้อมูลของสถานศึกษาที่ได้มีการรายงานหรือแจ้งต่อผู้ปกครองอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน จึงเป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ทำให้ส่งผลถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากการประเมินตนเองของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนในสถานศึกษาทุกระดับ ประเมินด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการเรียนรู้จากวิธีการสอนที่หลากหลายและได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มกับเพื่อนๆ ผู้เรียนประเมินว่าอยู่ในระดับดี/มาก แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่าด้านการได้รู้ประวัติความเป็นมาของชุมชนสามารถบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผู้ฟังได้ ได้ทำในสิ่งที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อชุมชนโดยไม่ต้องมีใครบอก ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งประเด็นเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและผูกพันกับชุมชน เกิดจิตสำนึก สาธารณะ และมีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหาย ถือเป็นจุดเด่นที่สำคัญของผลที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สถานศึกษาควรให้ความสำคัญ

สำหรับปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐาน ได้แก่ (1) ปัจจัยเกี่ยวกับสถานศึกษาประกอบด้วยผู้บริหาร ครูผู้สอน การปฏิบัติงานของสถานศึกษาที่สร้างความศรัทธาในตัวผู้บริหารและครู การดำเนินงานของสถานศึกษา (2) สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน (3) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน และ (4) นโยบายรัฐ

ดังนั้น ควรหามาตรการ/วิธีการทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้ทราบเข้าใจและตระหนักถึงความรู้สึกในการเป็นเจ้าของ และต้องการเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มากขึ้น รวมถึงควรสร้างสัมพันธ์ภาพ

ที่ตีระหว่างสถานศึกษาและชุมชน โดยปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 10 ตัวแปร โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การเป็นสถานศึกษาเอกชน คุณลักษณะของครู ความเชื่อมั่นในตัวเองของผู้บริหาร สถานศึกษาดังอยู่ในภาคอีสาน สถานศึกษาดังอยู่ในภาคเหนือ ระดับการศึกษาของผู้บริหาร สถานศึกษาดังอยู่ในภาคกลาง อัตราส่วนของผู้เรียนต่อเครื่องคอมพิวเตอร์ ผู้บริหารเป็นเพศหญิง และความเพียงพอของอาคาร/อุปกรณ์ โดยตัวแปรทั้ง 10 ตัวนี้สามารถอธิบายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นนี้ได้อ้อยละ 11.8

สำหรับผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ปัจจัย/ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระดับชั้นนี้มี 6 ตัวแปร เรียงลำดับปัจจัยจากมากไปหาน้อย คือ คุณลักษณะของครู การที่สถานศึกษาดังอยู่ในกรุงเทพฯ/ปริมณฑล การประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียน การเป็นสถานศึกษาเอกชน ผู้บริหารจบทางบริหารการศึกษา และจำนวนผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งตัวแปรทั้ง 6 ตัวนี้สามารถอธิบายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นนี้ได้อ้อยละ 10.3

ตัวแปรที่ส่งผลถึงความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ จำนวนผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย การเป็นสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ใน

อำเภอเมือง การที่สถานศึกษาตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ/ปริมณฑล คุณลักษณะของครู สถานศึกษาตั้งอยู่ในภาคตะวันออก ผู้บริหารเป็นเพศหญิง และความสามารถในการจัดการของผู้บริหาร ซึ่งตัวแปรเหล่านี้สามารถอธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นนี้เท่ากับร้อยละ 47.7

แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่พบเหมือนกันในทุกระดับชั้น คือ “คุณลักษณะของครู” โดยค่าน้ำหนักที่ได้มีค่าค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่า การที่ครูมีคุณลักษณะที่ดีย่อมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในทางที่ดีด้วย ทั้งนี้ ควรมีการศึกษาเชิงลึกในประเด็นนี้เพื่อพัฒนานโยบายในด้านนี้ต่อไป

ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนเช่นกัน ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอนในบางสาขาวิชา โดยสาขาวิชาที่ขาดแคลนครูมากที่สุดใน 3 อันดับแรก ได้แก่ ภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ โดยขาดแคลนเป็นจำนวน 9,963 8,305 และ 7,878 คนตามลำดับ ซึ่งเป็นวิชาที่คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในชั้นมีค่าคะแนนเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ

ดังนั้นบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญประเด็นเกี่ยวกับ “ครู” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นคุณลักษณะของครูที่ดี ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งสำคัญต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากคุณลักษณะของตัวครูมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามข้อค้นพบที่ได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า นอกจากการสอนที่ดีแล้วครูควรมีลักษณะครูที่ดีด้วย

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	ก
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์	2
ขอบเขตการติดตามและประเมินผล	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 วิธีดำเนินการ	5
การกำหนดกรอบแนวทางการติดตามและประเมินผล	5
ด้านการเรียนรู้	
การเก็บรวบรวมข้อมูล	6
การวิเคราะห์ข้อมูล	7
การตรวจสอบความถูกต้องของการติดตามและประเมินผล	7
การดำเนินงาน	
บทที่ 3 การติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้	9
คุณภาพผู้เรียน	9
หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และ	36
การวัดประเมินผลผู้เรียน	
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้	49
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน	57
บทที่ 4 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	67
บรรณานุกรม	88
ภาคผนวก	91

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

รายงานการติดตามและประเมินผล
การจัดการเรียนรู้อะดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

เจตนารมณ์สำคัญของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ทั้งนี้ โดยมุ่งหวังว่าจะนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม เป็นผู้มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

การจะให้บรรลุเป้าหมายของการจัดศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ กระบวนการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกกระดับและประเภทการศึกษา ซึ่งทุกหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งประชาชนทั่วไป เข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดัน เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติอันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังที่กำหนดไว้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบ ด้านนโยบาย วางแผน และประเมินผลการจัดการศึกษา ได้ประสานและ ส่งเสริมให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กร อิสระต่างๆ ดำเนินการเรื่องการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง รวมทั้ง ดำเนินการติดตามประเมินผลการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้ เพื่อจะได้ ใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำนโยบายและมาตรการ สำหรับแก้ปัญหา ให้เกิดความถูกต้องเหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อให้ทราบสถานภาพการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 เพื่อให้ทราบปัญหา อุปสรรคของการจัดการเรียนรู้ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 เพื่อให้ทราบประเด็นที่ควรเร่งรัดในการดำเนินงานจัดการ เรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ขอบเขตการติดตามและประเมินผล

การดำเนินงานการจัดการศึกษาด้านการเรียนรู้ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พิจารณาสาระบัญญัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยมีประเด็น การติดตามและประเมินผล 4 ประเด็นหลัก ได้แก่

- (1) คุณภาพผู้เรียน
- (2) หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลผู้เรียน
- (3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ และ
- (4) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบสถานการณ์ภาพการดำเนินงานของการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน

4.2 การนำผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะมาเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระยะต่อไป

4.3 ส่งเสริมให้มีการสร้างและพัฒนาระบบและเครือข่ายการติดตามประเมินผลทางการศึกษา โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้เชี่ยวชาญ ร่วมกันให้ข้อมูล รวมทั้งพิจารณาเนื้อหาสาระเกณฑ์การประเมิน และผลการประเมิน ซึ่งเครือข่ายดังกล่าวจะพัฒนาไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบการติดตามและประเมินผลทางด้านการศึกษาต่อไปในอนาคต

4.4 ทำให้ประชาชนทั่วไปเกิดความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีต่อการปฏิรูปการศึกษา มีความตระหนักในภาระหน้าที่ของตน และพร้อมที่จะเป็นพลังสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาต่อไป

บทที่ 1

บทที่ 2

วิธีดำเนินการ

การดำเนินงานติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. การกำหนดกรอบแนวทางการติดตาม และประเมินผลด้านการเรียนรู้

ดำเนินการดังนี้

1.1 นำสาระที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแผนการศึกษาแห่งชาติ
(พ.ศ. 2545–2559) เป็นแนวทางเพื่อกำหนดประเด็นการติดตามและ
ประเมินผลการดำเนินงาน

1.2 นำผลจากการติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้
นับตั้งแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็น
ข้อมูลพื้นฐานประกอบการพิจารณาในการกำหนดประเด็น เพื่อให้มีความ
ต่อเนื่องในการติดตามการดำเนินงาน

1.3 พิจารณากรอบแนวทางการติดตามและประเมินผลการจัด
การเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมิน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทน
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง
ก่อนการเก็บข้อมูลจริง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยข้อมูลที่เก็บรวบรวมมีดังนี้

2.1 รวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวทางการติดตามและประเมินผลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานโยบาย และหน่วยปฏิบัติการ

2.2 รวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยและการประเมินเชิงลึกในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นงานวิจัยและงานประเมินที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจัดทำ และหน่วยงานต่างๆ จัดทำขึ้น

2.3 รวบรวมข้อมูลจากการติดตามความเคลื่อนไหวในสื่อและสิ่งพิมพ์ต่างๆ คือ รายงานประจำปี วารสารการศึกษา ข่าวการศึกษาจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต

2.4 รวบรวมข้อมูลจากการประชุมต่างๆ ได้แก่ สรุปผลการประชุม คณะรัฐมนตรี สรุปผลการประชุมคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี รายงานการประชุมสภาการศึกษา รายงานการประชุมคณะทำงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.5 รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และศึกษาดูงานจากสถานที่จริงที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนรู้ เช่น เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา โดยมีการสัมภาษณ์ผู้ให้บริการ ครู นักเรียน ผู้แทนชุมชน ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ผู้ปกครอง เป็นต้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 4 ประเด็น ดังนี้ (1) คุณภาพผู้เรียน (2) หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลผู้เรียน (3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ และ (4) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีทั้งข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงกิจกรรม/การวางแผนการดำเนินงานในแต่ละประเด็นว่า มีการดำเนินงาน ในเรื่องใดบ้าง กับข้อมูลในเชิงลึกที่ได้จากการวิจัย/ประเมินผล ที่มีผลการดำเนินงานอย่างชัดเจน ซึ่งทั้ง 2 ส่วนนี้ นำมาวิเคราะห์และเป็นพื้นฐานในการจัดทำรายงาน

4. การตรวจสอบความถูกต้องของการตีความ และประเมินผลการดำเนินงาน

เพื่อให้การติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และได้รับการนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงในวงกว้าง การติดตามและประเมินผลจึงเน้นการเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายตั้งแต่การกำหนดกรอบเกณฑ์การประเมิน การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ ในการสนับสนุนข้อมูลที่เป็นการดำเนินงานของหน่วยงาน รวมทั้งผลการวิจัยและการประเมินเชิงลึกในแต่ละประเด็น โดยมีการประชุมคณะทำงานเพื่อพิจารณาผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค จากการดำเนินงาน

นอกจากนั้น ยังมีการพิจารณาร่างรายงาน โดยมีผู้บริหารระดับนโยบาย ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมพิจารณา

บทที่ 3

การติดตามและประเมินผล การจัดการเรียนรู้

บทที่ 3

การนำเสนอผลการติดตามการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 4 ประเด็น ดังนี้ (1) คุณภาพผู้เรียน (2) หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลผู้เรียน (3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ และ (4) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน รายละเอียดดังนี้

1. คุณภาพผู้เรียน

เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 คือ การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) หรือกล่าวได้ว่า การเป็น**คนเก่ง คนดี และคนมีความสุข**

1.1 คุณภาพผู้เรียนในด้านของ "คนเก่ง"

ที่ผ่านมาระบบตรวจสอบการเป็น "คนเก่ง" ของการศึกษาไทย ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ ซึ่งมีการดำเนินการหลายหน่วยงาน ในที่นี้จะขอกกล่าวถึงหน่วยงานที่ดำเนินการหลักๆ ดังต่อไปนี้

การสอบวัดคุณภาพการศึกษาระดับชาติ โดยกระทรวง
ศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักทดสอบทาง
การศึกษา ซึ่งวิธีการตรวจสอบความเป็น “คนเก่ง” ของสำนักทดสอบทาง
การศึกษา คือ การสอบผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่
3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้ทราบถึงคุณภาพการจัดการศึกษาของชาติ
โดยขอบเขตสาระการสอบครอบคลุมใน 2 ด้านของผู้เรียน คือ

(1) การสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (General Achievement Test : GAT) คือ การสอบผู้เรียนโดยใช้แบบทดสอบ
วัดความรู้ ความสามารถในสาขาวิชาตามที่หลักสูตรกำหนด วัดความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระสำคัญ และทักษะเชิงกระบวนการ (Process Skills)
เช่น ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการ
แก้ปัญหาและกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น ไม่เน้นการท่องจำ
ข้อมูลที่เป็นปฏิกาย่อย โดยรายละเอียดการสอบเป็นดังนี้

◇ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สอบ 4 วิชา ได้แก่ ภาษาไทย
คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ

◇ ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สอบ 5 วิชา ได้แก่ ภาษาไทย
คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ

◇ ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สอบกับผู้เรียนทุกแผนการเรียน
ใน 3 วิชา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษาสอบกับผู้เรียน
แยกตามแผนการเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพชีวภาพ เคมี ชีววิทยา
ฟิสิกส์และคณิตศาสตร์

ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักทดสอบทาง
การศึกษาคือเป็นผู้สร้าง พัฒนาแบบทดสอบ รวมถึงกำหนดเกณฑ์การประเมิน
และระดับคุณภาพในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนต้องผ่านกระบวนการสร้าง การพัฒนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ/

ผู้เชี่ยวชาญ มีขั้นตอนการตรวจสอบค่าความยาก ความน่าเชื่อถือ และความเที่ยงตรงโดยวิธีทางสถิติ เพื่อนำผลที่ได้มากำหนดเกณฑ์การประเมินและระดับคุณภาพของผู้เรียน ซึ่งในแต่ละปีแบบทดสอบ และเกณฑ์การประเมินจะแตกต่างกันไป ผลการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ช่วงระหว่างปีการศึกษา 2544 - 2549 ปรากฏผล ดังนี้

**ตารางที่ 1 แสดงคะแนนเฉลี่ยร้อยละผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาปีการศึกษา
2544-2549**

วิชา/ชั้น	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ/ปีการศึกษา				
	2544	2545	2546	2547	2549
ประถมศึกษาปีที่ 3					
ภาษาไทย	52.57	51.88	*	*	*
คณิตศาสตร์	51.57	52.28	*	*	*
ประถมศึกษาปีที่ 6					
ภาษาไทย	54.35	50.63	45.26	44.23	42.74
คณิตศาสตร์	46.95	49.88	41.70	43.77	38.87
ภาษาอังกฤษ	49.56	47.40	41.14	37.34	34.51
วิทยาศาสตร์	*	*	42.14	41.60	43.71
มัธยมศึกษาปีที่ 3					
ภาษาไทย	46.27	46.65	53.98	38.29	43.94
คณิตศาสตร์	32.36	39.07	34.99	34.88	31.15
ภาษาอังกฤษ	38.95	45.31	37.92	32.28	30.85
วิทยาศาสตร์	*	*	38.07	37.22	39.34
สังคมศึกษา	*	*	49.33	42.44	41.69
มัธยมศึกษาปีที่ 6					
ภาษาไทย	*	*	44.49	49.25	*
คณิตศาสตร์	*	*	33.99	35.08	*
ภาษาอังกฤษ	*	*	39.14	32.45	*

ตารางที่ 1 (ต่อ)

วิชา/ชั้น	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ/ปีการศึกษา				
	2544	2545	2546	2547	2549
สังคมศึกษา	*	*	41.85	40.05	*
วิทยาศาสตร์กายภาพชีวภาพ	*	*	48.82	44.33	*
เคมี	*	*	38.65	35.56	*
ชีววิทยา	*	*	36.76	42.02	*
ฟิสิกส์	*	*	32.59	35.24	*

หมายเหตุ : - การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นการประเมินตามเนื้อหาสาระหลักสูตร พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)
- ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 สอบนักเรียนทุกคนจากทุกสังกัด ปีการศึกษา 2547 ประเมินผลสัมฤทธิ์นักเรียนด้วยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างนักเรียนจากนักเรียนทุกเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ
- ปีการศึกษา 2548 ไม่ได้ดำเนินการประมวลผลภาพรวม
* ไม่มีการทดสอบในปีนั้นๆ

ที่มา : รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์นักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2547, สำนักทดสอบทางการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ.

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ช่วงปีการศึกษา 2544 - 2545 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย และคณิตศาสตร์ที่ใกล้เคียงกันและคะแนนเฉลี่ยทั้ง 2 วิชาสูงกว่าร้อยละ 50 ในขณะที่คะแนนเฉลี่ยใน 2 วิชาของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดช่วง 5 ปีการศึกษารวมถึงคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์ที่ลดลงด้วย แม้ว่าในปีการศึกษา 2549 จะเพิ่มขึ้นเล็กน้อยก็ตาม โดยคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเกือบทุกวิชา มีคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 มีเพียงวิชาภาษาไทยในปีการศึกษา 2544 และ 2545 ที่มีคะแนนเฉลี่ยเกินกว่าร้อยละ 50

สำหรับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของผู้เรียนระดับ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตลอดช่วง 5 ปีการศึกษา มีแนวโน้มลดลงในเกือบ
ทุกรายวิชา คือ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา
มีเพียงวิชาภาษาไทยที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยที่สูงกว่าวิชาอื่น
และสูงเกินกว่าร้อยละ 50 ในปีการศึกษา 2546 คือเท่ากับ 53.98

นอกจากนี้แล้ว คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของผู้เรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในช่วง 2 ปีการศึกษาที่ได้เริ่มดำเนินการสอบ
โดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยใน 5 วิชา มีแนวโน้มสูงขึ้น คือ วิชาภาษาไทย
คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ชีววิทยา และฟิสิกส์ แต่อย่างไรก็ตาม แนวโน้ม
คะแนนเฉลี่ยที่สูงขึ้นก็ไม่สูงเกินกว่าร้อยละ 50 และวิชาภาษาไทยก็เป็น
วิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยวิชาอื่นเช่นเดียวกับผู้เรียนในระดับ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำหรับคะแนนเฉลี่ยวิชาอื่น ได้แก่ ภาษาอังกฤษ
วิทยาศาสตร์กายภาพชีวภาพและเคมี มีแนวโน้มคะแนนเฉลี่ยลดลง
โดยวิชาที่มีแนวโน้มคะแนนเฉลี่ยลดลงมากที่สุด คือ วิชาภาษาอังกฤษ

(2) การสอบวัดความถนัดทางการเรียน (Scholastic Aptitude
Test : SAT) เป็นการสอบผู้เรียน โดยใช้แบบทดสอบความถนัด
ทางการเรียนเป็นเครื่องมือวัดความสามารถที่ได้รับการพัฒนาแล้วของ
ผู้เรียนซึ่งเป็นผลในภาพรวมที่ได้จากการประมวลการสั่งสม และการ
สังเคราะห์ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน ที่ได้รับจากกิจกรรม
การเรียนการสอนตามหลักสูตรในและนอกห้องเรียนโดยความถนัด
ทางการเรียนที่วัดจากผู้เรียนมี 3 องค์ประกอบหลัก คือ
ความสามารถทางภาษา ความสามารถทางการคิดคำนวณ ความ
สามารถเชิงวิเคราะห์ โดยการสอบความถนัดทางการเรียนจะสอบ
เฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายสามัญทุกแผนการเรียน

บทที่ 3

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนเฉลี่ยร้อยละความถนัดทางการเรียนของผู้เรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามปีการศึกษา 2544-2546

คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	ปีการศึกษา			
	2544	2545	2546	2547
ความถนัดทางการเรียน	38.66	39.90	39.33	42.39
ความสามารถทางภาษา	38.69	39.19	40.73	39.96
ความสามารถทางการคิดคำนวณ	41.68	38.03	38.85	41.63
ความสามารถเชิงวิเคราะห์	39.59	42.89	38.26	46.12

ที่มา : <http://www.moe.go.th>

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีแนวโน้มความสามารถทางภาษาดีขึ้นในช่วง 4 ปีการศึกษาที่ผ่านมา โดยคะแนนเฉลี่ยลดลงเพียงเล็กน้อยในปีการศึกษา 2547 คือลดลงจากปีการศึกษา 2546 เท่ากับ 0.77 ส่วนความสามารถทางการคิดคำนวณมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงปีการศึกษา 2544-2546 แต่มีการปรับตัวดีขึ้นในปีการศึกษา 2547 โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 41.63 สูงขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ถึง 2.78 สำหรับความสามารถเชิงวิเคราะห์มีคะแนนเฉลี่ยขึ้นลงอย่างไม่คงที่โดยคะแนนเฉลี่ยร้อยละในปีการศึกษา 2544 -2547 มีค่าเท่ากับ 39.59 42.89 38.26 และ 46.12 ตามลำดับ ในภาพรวมแล้วคะแนนเฉลี่ยร้อยละความถนัดทางการเรียนของผู้เรียนในชั้นนี้มีแนวโน้มดีขึ้น คือ เท่ากับ 38.66 39.90 39.33 และ 42.39 ตามลำดับตลอดปีการศึกษา 2544-2547 แต่อย่างไรก็ตาม ค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละของทุกปีก็กล่าวถึงยังคงต่ำกว่าร้อยละ 50

กล่าวโดยสรุปผลการสอบของความเป็น **“คนเก่ง”** ของผู้เรียนใน 2 ด้าน คือการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการสอบวัดความถนัดทางการเรียน ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนเกือบทุกระดับชั้น

มีคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยในวิชาภาษาไทยสูงกว่าวิชาอื่น และเป็นคะแนนเฉลี่ยสูงเกินกว่าร้อยละ 50 ในขณะที่คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่ต้องเร่งปรับปรุงในผู้เรียนระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาที่ต้องเร่งปรับปรุง คือ วิชาคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา เช่นเดียวกับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 วิชาที่ต้องเร่งปรับปรุงคือ วิชาภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์กายภาพชีวภาพ และเคมี สำหรับคะแนนเฉลี่ยความถนัดทางการเรียนของผู้เรียนในระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยภาพรวม ความสามารถเชิงคิดวิเคราะห์มีค่าคะแนน เฉลี่ยสูงสุดเมื่อเทียบกับความสามารถอื่น แต่ก็ยังคงต่ำกว่าร้อยละ 50

บทที่ 3

ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา โดยสำนักงาน

รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ซึ่งเป็นประเมินสถานศึกษาในทุกสังกัด ทั้งนี้ สมศ.ได้กำหนดมาตรฐาน เพื่อการประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ 14 มาตรฐาน แบ่งเป็น (1) มาตรฐานด้านผู้เรียนมี 7 มาตรฐาน (2) มาตรฐานด้านครู มี 2 มาตรฐาน และ (3) มาตรฐานด้านผู้บริหารมี 5 มาตรฐาน ในที่นี้ขอมุ่งเน้นไปที่คุณภาพเด็ก ซึ่งก็คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน รายละเอียดมีดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิด สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา

กล่าวได้ว่า มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพผู้เรียนในด้าน “คนเก่ง” คือ มาตรฐานที่ 4 5 และ 6 โดยตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐานที่สะท้อนและทำให้ทราบถึงคุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ สมศ. พิจารณาจากองค์ประกอบดังนี้

มาตรฐานที่ 4 พิจารณาจาก 3 ตัวบ่งชี้

- ✦ ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ สรุปความคิดอย่างเป็นระบบ และมีการคิดแบบองค์รวม
- ✦ ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดได้รอบรอง
- ✦ ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ และจินตนาการ

มาตรฐานที่ 5 พิจารณาจากตัวบ่งชี้คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบรวบยอดระดับชาติ ในระดับดี (ถ้าไม่มีผลระดับชาติให้ใช้ผลการทดสอบระดับเขตพื้นที่ หรือผลการเรียนระดับสถานศึกษาตามลำดับ) ใน 8 กลุ่มสาระในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และมีมัธยมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่

- ✦ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
- ✦ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
- ✦ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
- ✦ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- ✦ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา และพลศึกษา
- ✦ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

- ✦ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- ✦ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

มาตรฐานที่ 6 พิจารณาจาก 3 ตัวบ่งชี้

- ✦ ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ รอบตัว
- ✦ ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สนุกกับการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
- ✦ ผู้เรียนสามารถใช้ห้องสมุด ใช้แหล่งเรียนรู้

บทที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงร้อยละของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ได้ผลการประเมินระดับมาตรฐานระดับดี : มาตรฐานด้านผู้เรียน (มาตรฐานที่ 4 มาตรฐานที่ 5 และมาตรฐานที่ 6) จากการประเมินคุณภาพภายนอก รอบแรก (พ.ศ.2544-2548) จำแนกตามสังกัด/ภูมิภาค

สังกัด สถานศึกษา	จำนวน สถานศึกษา (แห่ง)	ร้อยละของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ที่ได้ผลการประเมินระดับมาตรฐาน ระดับดี: มาตรฐานด้านผู้เรียน			ได้/ไม่ได้ มาตรฐานตามที่ สมศ. กำหนด		
		มาตรฐาน ที่ 4	มาตรฐาน ที่ 5	มาตรฐาน ที่ 6	มาตรฐาน ที่ 4	มาตรฐาน ที่ 5	มาตรฐาน ที่ 6
* สังกัด							
สพฐ.	26,584	9.4	10.7	23.2	✗	✗	✗
สช.	2,116	17.5	14.9	24.8	✗	✗	✗
ท้องถิ่น	881	25.9	25.6	51.3	✗	✗	✗
กองทัพเรือ	269	3.7	1.9	14.5	✗	✗	✗
ดชด.	131	3.1	4.6	9.2	✗	✗	✗
สาธิตฯ	29	58.6	31.0	48.3	✓	✗	✓
รวม	30,010	10.4	11.4	24.0			

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สังกัด สถานศึกษา	จำนวน สถานศึกษา (แห่ง)	ร้อยละของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้ผลการประเมินระดับมาตรฐาน ระดับดี:มาตรฐานด้านผู้เรียน			ได้/ไม่ได้ มาตรฐานตามที่ สมศ. กำหนด		
		มาตรฐาน ที่ 4	มาตรฐาน ที่ 5	มาตรฐาน ที่ 6	มาตรฐาน ที่ 4	มาตรฐาน ที่ 5	มาตรฐาน ที่ 6
* ภูมิภาค							
กลาง	1,722	13.9	14.8	32.9	-	-	-
ตะวันออก	4,473	17.3	16.9	35.2	-	-	-
ตะวันออก เฉียงเหนือ	11,499	8.2	12.1	20.8	-	-	-
เหนือ	6,565	8.1	8.6	21.7	-	-	-
ใต้	4,249	9.9	6.6	18.0	-	-	-
ตะวันตก	1,502	14.1	11.7	32.3	-	-	-
รวม	30,010	10.4	11.4	24.0			

ที่มา: <http://www.onesqa.ro.th>

หมายเหตุ มาตรฐานที่ 4 หมายถึง ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิด สร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์
มาตรฐานที่ 5 หมายถึง ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับหลักสูตร
มาตรฐานที่ 6 หมายถึง ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

จากตารางที่ 3 มาตรฐานด้านผู้เรียนของ สมศ. ที่เกี่ยวข้องกับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ มาตรฐานที่ 4 5 และ 6 พบว่า ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานทุกสังกัด ยังคงไม่ได้มาตรฐานตามที่ สมศ.ตั้งไว้ มีเพียง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นโรงเรียนสาธิตฯ จำนวน 29 แห่ง จากจำนวน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด 30,010 แห่ง ที่ผ่านมาตรฐานที่ 4 และ 6 ของ สมศ. ซึ่งหากพิจารณาภาพรวม ร้อยละของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานที่ได้ผลการประเมินระดับมาตรฐานระดับดี : มาตรฐานด้านผู้เรียน พบว่า ค่าร้อยละผลการประเมินระดับมาตรฐานระดับดีเท่ากับ 10.4 11.4 และ 24.0 ในมาตรฐานที่ 4 5 และ 6 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายสังกัด พบว่า สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นโรงเรียนสาธิตฯ มีค่าร้อยละของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ได้ผลการประเมินระดับมาตรฐานระดับดีในมาตรฐานที่ 4 5 และ 6 สูงกว่าสังกัดอื่นๆ คือ เท่ากับ 58.6 31.0 และ 48.3 ตามลำดับ ($n=29$) ในขณะที่เดียวกัน เมื่อจำแนกตามภูมิภาค พบว่า ภาคตะวันออกเป็นภาคที่มีค่าร้อยละของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ได้ผลการประเมินมาตรฐานระดับดีในมาตรฐานที่ 4 5 และ 6 คือ เท่ากับ 17.3 16.9 35.2 ($n=4,473$) ซึ่งสูงกว่าภาคอื่นๆ

นอกจากนี้ จากการติดตามผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาชั้นพื้นฐานรอบที่สอง จำนวน 902 แห่ง ระหว่างปีการศึกษา 2549-2550 โดยเป็นสถานศึกษาในสังกัด สพฐ. จำนวน 644 แห่ง (ข้อมูล ณ 5 กรกฎาคม 2550) พบว่า มาตรฐานเกี่ยวกับ “ความเก่ง” ที่อยู่ในระดับดีคือ มาตรฐานที่ 6 ส่วนมาตรฐานที่ 4 และ 5 อยู่ในระดับพอใช้

ค่าเฉลี่ยของไอคิว กระทรวงสาธารณสุข โดยสถาบันวิจัยสาธารณสุขไทย มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ และสำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข ได้ทำการสำรวจสุขภาพประชาชนไทย พ.ศ. 2539-2540 ด้วยการทดสอบไอคิว (IQ) หรือ “คนเก่ง” ของเด็กวัยเรียนจำนวนประมาณ 4,000 คน ผ่านแบบทดสอบคัดกรองไอคิวชนิดไม่ใช้ภาษา พบว่า ค่าเฉลี่ยไอคิวของเด็กวัยเรียนมีค่าเท่ากับ 91.9 ซึ่งมาตรฐานที่ควรเป็นมีค่าเท่ากับ 100 และจากงานวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทยในปี พ.ศ.2544 ใช้แบบทดสอบ ไอคิว (IQ) ชนิดไม่ใช้ภาษาที่มีชื่อว่า Test Of Non-verbal Intelligence : TONI ซึ่งพัฒนาและปรับปรุงมาจากการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยเมื่อปี พ.ศ.2539-2540 พบว่า เด็กวัยเรียนในกลุ่มอายุ 6-12 ปี จำนวน

3,135 คน ร้อยละ 29.7 มีไอคิวอยู่ในเกณฑ์ปกติ ร้อยละ 59.9 มีไอคิวอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำ ค่าเฉลี่ยของไอคิวเด็กวัยเรียนทั้งหมดเท่ากับ 88.1 จึงกล่าวได้ว่าเด็กในวัยเรียนมีแนวโน้มไอคิวลดลง

จากผลการวิจัยดังกล่าวยังพบว่า การอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา มีน้อย พ่อแม่ และผู้เลี้ยงดูเด็กจะมุ่งเน้นการเลี้ยงภายนอกเป็นหลัก โดยยกเรื่องการเรียนรู้ให้ขึ้นอยู่กับครู และโรงเรียน ประกอบกับปัจจุบันเด็กวัยเรียน และเด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างในการดูโทรทัศน์เพื่อความบันเทิงมากกว่าการแสวงหาความรู้ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียในด้านไม่ประเทืองสมองและปัญญา ทำให้สมองซึบซา ไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ใดๆ

ข้อมูลสถานการณ์ระดับสติปัญญาเด็กไทยแสดงให้เห็นว่า ร้อยละ 62.9 ของเด็กอายุ 6-13 ปี มีระดับสติปัญญาค่อนข้างต่ำ มีเพียงร้อยละ 28.7 ของเด็กช่วงอายุเดียวกันมีระดับสติปัญญาปกติ สำหรับในกลุ่มเด็กอายุ 13-18 ปี ร้อยละ 58.7 มีระดับสติปัญญาค่อนข้างต่ำ เช่นเดียวกันมีเพียงร้อยละ 27.2 ของเด็กช่วงอายุเดียวกัน มีระดับสติปัญญาปกติ (สถาบันราชานุกูล กระทรวงสาธารณสุข, 2544.) รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงสถานการณ์ระดับสติปัญญาเด็กไทย

ระดับสติปัญญา	อายุ 6 – 13 ปี	อายุ 13 – 18 ปี
	(%)	(%)
ต่ำกว่าปกติ	4.6	7.5
ค่อนข้างต่ำ	62.9	58.7
ปกติ	28.7	27.2
ค่อนข้างสูง	3.3	6.1
สูงกว่าปกติ	0.5	0.5
	100	100

บทที่ 3

ที่มา: กระทรวงสาธารณสุข สถาบันราชานุกูล, ลัดดา เหมาะสุวรรณ และคณะ, 2544.

<http://www.iqeqdekhthai.com/stat/stat01.html>

ผลการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการ อย่างไรก็ตาม แม้ว่า การตรวจสอบความเป็น “คนเก่ง” ของผู้เรียนโดยหน่วยงานต่างๆ จะพบว่า คุณภาพ ของเด็กไทยในด้านนี้ยังไม่แข็งแกร่งมากนัก แต่ก็ยังมีเด็กอีกกลุ่ม ที่มีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการสามารถเทียบเคียงได้ในระดับนานาชาติ

การแข่งขันโอลิมปิกวิชาการ เป็นสิ่งหนึ่งที่สะท้อนถึงคุณภาพ เชิงวิชาการของเด็กไทยในระดับนานาชาติ ซึ่งการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการ เกิดจากแนวคิดของกลุ่มนักวิชาการกลุ่มหนึ่งที่เชื่อว่า ทุกประเทศย่อมมีเยาวชน ผู้มีอัจฉริยะทางปัญญาอยู่เป็นจำนวนมาก และเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ หากจัดให้เยาวชนเหล่านี้มาแข่งขัน กันในด้านวิชาการ ก็น่าจะเป็นการพัฒนาความสามารถพิเศษทางปัญญาของ เยาวชน อันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว จากแนวคิด ดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2502 ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมโรมาเนีย จึงได้เป็น เจ้าภาพจัดการแข่งขันคณิตศาสตร์โอลิมปิกขึ้นเป็นครั้งแรก

จากจุดเริ่มต้นนี้เองทำให้นานาประเทศเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการจัดการแข่งขันนี้ จึงได้จัดส่งเยาวชนของตนเข้าร่วมการแข่งขันเพิ่มมากขึ้นทุกปี และได้มีการแข่งขันวิชาการต่างๆ เพิ่มขึ้น คือ ฟิสิกส์ เริ่มในปี พ.ศ. 2510 เคมี เริ่มในปี พ.ศ. 2512 วิทยาการคอมพิวเตอร์ เริ่มในปี พ.ศ. 2532 และชีววิทยาเริ่มในปี พ.ศ. 2533 และดาราศาสตร์ เริ่มในปี พ.ศ. 2540 ตามลำดับ

International Mathematical and Science Olympiad (IMO) เป็นองค์กรหลักในการประสานและจัดการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการ ปัจจุบันประกอบด้วยสมาชิก 89 ประเทศ ซึ่งจะมีการจัดการแข่งขันทุกๆ ปี หมุนเวียนกันไปในทุกประเทศสมาชิก สำหรับประเทศไทยได้ส่งเยาวชนไปร่วมแข่งขันโอลิมปิกวิชาการ ซึ่งผลการแข่งขันนับว่าเป็นดัชนีชี้วัดระดับนานาชาติที่สะท้อนถึงความสามารถของเยาวชนไทยในเวทีสากลโลก แสดงให้เห็นว่า ยังมีกลุ่มเยาวชนไทยที่มีความเป็นอัจฉริยะทางด้านคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์อยู่จำนวนหนึ่ง โดยการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการจะทำการแข่งขันใน 5 วิชาหลัก ได้แก่ คณิตศาสตร์ เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา และวิทยาการคอมพิวเตอร์ (informatics หรือ computer science) ผลงานของเยาวชนไทยที่เข้าร่วมแข่งขันและได้รับเหรียญรางวัล ในช่วงระหว่างปี 2544– 2549 สรุปได้ดังนี้

**ตารางที่ 5 สรุปเหรียญรางวัลรวมการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการของ
เยาวชนไทย ระหว่างปี 2544-2550**

ปี	คณิตศาสตร์	เคมี	ฟิสิกส์	ชีววิทยา	วิทยาการ คอมพิวเตอร์	รวม
2544	4	4	1	4	4	17
2545	4	4	4	4	3	19
2546	5	4	2	4	4	19
2547	4	4	5	4	4	21
2548	6	4	5	4	4	23
2549	6	4	5	4	3	22
2550	6	4	5	4	4	18

ที่มา: <http://www.ipst.ac.th/olympic>

ในช่วงระหว่างปี 2544-2550 เยาวชนไทยได้เหรียญรางวัลรวมในการเข้าร่วมแข่งขันโอลิมปิกวิชาการจำนวน 17 19 19 21 23 22 และ 18 เหรียญตามลำดับ จากผลการแข่งขันดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าความสามารถของเยาวชนไทยมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในทุกวิชา โดยวิชาที่เยาวชนไทยสามารถคว้าเหรียญรางวัลรวมได้เพิ่มขึ้นในปี 2548-2549 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา คือ คณิตศาสตร์และฟิสิกส์ นอกจากนี้วิชาชีววิทยาเยาวชนไทยสามารถคว้ารางวัลเหรียญทองได้ทุกปีในตลอดช่วง 7 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปี 2549 เยาวชนไทยสามารถคว้ารางวัลเหรียญทองคะแนนอันดับ 1 ของโลกในวิชาชีววิทยา ซึ่งเป็นการแข่งขันร่วมกับเยาวชน 185 คนจากประเทศสมาชิก 48 ประเทศ (ดังตารางที่ 5 และตารางภาคผนวกที่ 1)

จากตารางที่ 6 เมื่อพิจารณาถึงผลงานการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียด้วยกันในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2547-

2549) พบว่า เยาวชนจากประเทศจีนได้รับเหรียญรางวัลรวมสูงสุด เมื่อเทียบกับเยาวชนจากประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ มาเลเซีย และ เวียดนาม กล่าวคือ ในปี 2547 จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม ได้เหรียญรางวัลรวม 23 10 22 19 1 และ 19 เหรียญ ปี 2548 จำนวน 19 12 23 20 1 และ 22 เหรียญ ปี 2549 จำนวน 19 17 18 18 5 และ 18 เหรียญตามลำดับ สำหรับ ประเทศไทยจำนวนเหรียญรางวัลรวมในช่วงดังกล่าว ก็มีจำนวนใกล้เคียงกับประเทศในภูมิภาคนี้เช่นเดียวกัน คือ ปี 2547-2549 จำนวน 21 23 และ 22 เหรียญตามลำดับ

ตารางที่ 6 สรุปเหรียญรางวัลรวมการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการของเยาวชน ในภูมิภาคเอเชีย ระหว่างปี 2547-2549

วิชา	จีน	ญี่ปุ่น	เกาหลีใต้	สิงคโปร์	มาเลเซีย	เวียดนาม	ไทย
ปี 2547							
คณิตศาสตร์	6	6	6	6	1	6	4
เคมี	4	4	4	4	-	4	4
ฟิสิกส์	5	-	5	3	-	5	5
ชีววิทยา	4	-	4	4	-	-	4
วิทยาการคอมพิวเตอร์	4	-	3	2	-	4	4
รวม	23	10	22	19	1	19	21
ปี 2548							
คณิตศาสตร์	6	6	6	6	-	6	6
เคมี	-	4	4	4	-	4	4
ฟิสิกส์	5	-	5	5	1	4	5
ชีววิทยา	4	2	4	4	-	4	4
วิทยาการคอมพิวเตอร์	4	-	4	1	-	4	4
รวม	19	12	23	20	1	22	23

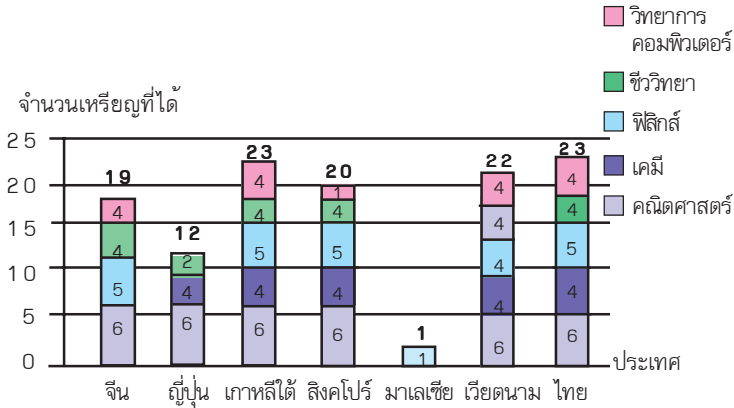
ตารางที่ 6 (ต่อ)

วิชา	จีน	ญี่ปุ่น	เกาหลีใต้	สิงคโปร์	มาเลเซีย	เวียดนาม	ไทย
ปี 2549							
คณิตศาสตร์	6	6	6	6	1	6	6
เคมี	4	4	3	4	3	4	4
ฟิสิกส์	5	4	5	5	1	4	5
ชีววิทยา	4	3	4	4	-	4	4
วิทยาการคอมพิวเตอร์	*	*	*	*	*	*	3
รวม	19	17	18	18	5	18	22

หมายเหตุ : ขณะรายงานยังไม่ได้เผยแพร่ผลการแข่งขันอย่างเป็นทางการ
สำหรับประเทศไทยเป็นผลการแข่งขันอย่างไม่เป็นทางการ

เมื่อพิจารณาจากแผนภาพที่ 1 สรุปเหรียญรางวัลรวมการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการของเยาวชน ในภูมิภาคเอเชียในปี 2548 จะเห็นว่าประเทศจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ มาเลเซีย เวียดนาม และไทย ได้เหรียญรางวัลรวม 19 12 23 20 1 22 และ 23 เหรียญรางวัลตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าความสามารถในการแข่งขันบนเวทีสากลของผู้แทนเยาวชนไทยที่เข้าร่วมแข่งขันทัดเทียมกับผู้แทนเยาวชนของประเทศในภูมิภาคนี้ เห็นได้จาก เหรียญรางวัลรวมในวิชาคณิตศาสตร์ของทุกประเทศได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ เวียดนาม และไทย ได้เท่ากันทุกประเทศคือ 6 เหรียญ เช่นเดียวกับเหรียญรางวัลการแข่งขันวิชาเคมี ชีววิทยา และวิทยาการคอมพิวเตอร์ ประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ เวียดนาม และไทยได้ 4 เหรียญเท่ากัน มีเพียงประเทศญี่ปุ่นเท่านั้นที่ได้ 2 เหรียญรางวัลในวิชาชีววิทยา และประเทศสิงคโปร์ที่ได้ 1 เหรียญรางวัล ในวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ สำหรับวิชาฟิสิกส์ผู้แทนเยาวชนจากประเทศจีน เกาหลีใต้ สิงคโปร์ และไทย สามารถคว้าเหรียญรางวัลรวมมาได้เท่ากันคือ 5 เหรียญ

แผนภาพที่ 1 สรุปเหรียญรางวัลรวมการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการของ เยาวชนในภูมิภาคเอเชีย ปี 2548

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลงานการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการของ ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียด้วยกันในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2547–2549) ตามประเภทเหรียญรางวัล พบว่า วิชาคณิตศาสตร์ เยาวชนจีน สามารถคว้ารางวัลเหรียญทองได้ถึง 6 เหรียญทองในปี 2547 และปี 2549 ส่วนในปี 2548 ได้เหรียญทอง และเหรียญเงิน จำนวน 5 และ 1 เหรียญ ตามลำดับ นอกจากนี้ เยาวชนเกาหลีใต้มีความสามารถในการคว้า เหรียญทองได้ในทุกวิชาตลอดระยะเวลา 3 ปีเช่นกัน ถึงแม้ว่า จำนวนเหรียญทองที่ได้จะไม่สูงเทียบเท่ากับเยาวชนจีน เยาวชนเวียดนาม แต่นับว่าเป็นอีกประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียที่มีความสามารถ ด้านวิชาการ ดังจะเห็นได้ว่า ในปี 2549 เยาวชนเวียดนามสามารถคว้า รางวัลเหรียญทอง 2 เหรียญในวิชาคณิตศาสตร์ และเคมี

สำหรับประเทศไทยเมื่อพิจารณาประเภทเหรียญรางวัลที่ได้รับ พบว่า วิชาฟิสิกส์และชีววิทยาเป็นวิชาที่เยาวชนไทยประสบความสำเร็จสามารถคว้ารางวัลเหรียญทองได้ตลอด 3 ปีที่ผ่านมา คือ ในปี 2547- 2550 วิชาฟิสิกส์ ได้จำนวน 1 2 1 และ 1 เหรียญ วิชาชีววิทยาได้จำนวน 1 3 3 และ 2 เหรียญตามลำดับ นอกจากนี้ วิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์เป็นอีกวิชาหนึ่งที่เยาวชนไทยสามารถพิชิตรางวัลเหรียญทองต่อเนื่อง 2 ปี ในปี 2547-2548 ได้จำนวน 1 และ 2 เหรียญตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ยังมีกลุ่มเยาวชนไทยที่มีความเป็นอัจฉริยะอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งหากได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องและต่อเนื่องแล้ว กลุ่มเยาวชนเหล่านี้จะเป็นพลังสำคัญ ในการพัฒนาชาติต่อไป (รายละเอียดดังตารางภาคผนวกที่ 2)

บทที่ 3

1.2 คุณภาพผู้เรียนในต้นความเป็น"คนดี"

การเป็น "คนดี" เป็นอีกเป้าหมายหนึ่งที่ตั้งไว้ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่ผ่านมา การตรวจสอบความเป็น "คนดี" ของผู้เรียนยังไม่มีระบบการตรวจสอบที่เด่นชัด เนื่องจากเป็นสิ่งยาก แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีความพยายามดำเนินการในเรื่องนี้โดยหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของ ผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549.) ที่ศึกษาครอบคลุม 5 ภูมิภาคทั่วประเทศ รวมทั้งกรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น ผลการเรียนการสอน และการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามการรายงานของผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน และผู้เรียนเอง

พบวาทสถานภาพคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา มีคุณธรรมจริยธรรมที่ประสบความสำเร็จใน ‘อันดับต้นๆ’ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ การประหยัดและอดออม การมีสัมมาคารวะ ความมีระเบียบวินัย การปฏิบัติตามหลักหรือคำสอนทางศาสนา และความรับผิดชอบ ส่วนผู้เรียนในระดับประถมศึกษาที่มีสถานศึกษาตั้งอยู่นอกเมือง มีคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย สัมมาคารวะ การปฏิบัติตามหลักหรือคำสอนทางศาสนาเป็นอันดับต้นๆ ที่คล้ายคลึงกัน และยังมี คุณธรรมจริยธรรมอีกหลายประการที่ชัดเจนเช่นกัน คือ การเสียสละ ความรับผิดชอบ และการมีมารยาทแบบไทย

สำหรับคุณธรรมจริยธรรมที่ประสบความสำเร็จในผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีสถานศึกษาตั้งอยู่ในเมือง คือ ความมีวินัย ความมีสัมมาคารวะ ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความเสียสละและรักษาสິงแวดล้อม ส่วนผู้เรียนในสถานศึกษาอยู่นอกเมืองเห็นว่าคุณธรรมจริยธรรมที่ประสบผลสำเร็จมีความคล้ายคลึงกัน คือ ความมีวินัย การมีสัมมาคารวะ ในขณะที่คุณธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษานอกเมืองที่มีแตกต่างกับผู้เรียนในเมือง คือ คุณธรรมจริยธรรมความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การเข้าร่วมกิจกรรมทาง ศาสนา/การปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนา การเสียสละช่วยเหลือ สังคม และความมีน้ำใจ

มาตรฐานด้านผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับความเป็น ‘คนดี’ ของผู้เรียนที่ สทศ.กำหนดไว้มี 2 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต โดยตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐานมีดังนี้

มาตรฐานที่ 1 พิจารณาจาก 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

- ✦ ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ
- ✦ ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต
- ✦ ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในคุณงามความดี
- ✦ ผู้เรียนมีความเมตตา กรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว
- ✦ ผู้เรียนมีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
- ✦ ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

มาตรฐานที่ 9 พิจารณาจาก 3 ตัวบ่งชี้ คือ

- ✦ ผู้เรียนสามารถวางแผนทำงานตามลำดับขั้นตอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ✦ ผู้เรียนรักการทำงาน สามารถปรับตัวและทำงานเป็นทีมได้
- ✦ ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจ

จากตารางที่ 7 เห็นได้ว่า มาตรฐานด้านผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับความ เป็น "คนดี" ตามมาตรฐานที่ สมค.ตั้งไว้คือ มาตรฐานที่ 1 และ 9 สถานศึกษา ชั้นพื้นฐานในทุกสังกัดผ่านมาตรฐานที่ 1 คือผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์โดยภาพรวมค่าร้อยละของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ที่ได้ผลการประเมินระดับมาตรฐานระดับดีในมาตรฐานนี้ เท่ากับ 81.4 ในขณะที่ มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงานสามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ค่าร้อยละของสถาน ศึกษาชั้นพื้นฐานที่ได้ผลการประเมินระดับมาตรฐานระดับดี โดยภาพรวม เท่ากับ 65.7

ตารางที่ 7 แสดงร้อยละของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ได้ผลการประเมินระดับมาตรฐานระดับดี: มาตรฐานด้านผู้เรียน (มาตรฐานที่ 1 และ 9) จากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก (พ.ศ.2544-2548) จำแนกตามสังกัด

สังกัด สถานศึกษา	จำนวน สถานศึกษา (แห่ง)	ร้อยละของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ที่ได้ผลการประเมินระดับมาตรฐาน ระดับดี : มาตรฐานด้านผู้เรียน		ได้/ไม่ได้ มาตรฐานตามที่ ส.ค.ค. กำหนด	
		มาตรฐาน ที่ 1	มาตรฐาน ที่ 9	มาตรฐาน ที่ 1	มาตรฐาน ที่ 9
สพฐ.	26,584	82.3	66.1	✓	✗
สช.	2,116	66.0	50.5	✓	✓
ท้องถิ่น	881	85.8	80.1	✓	✓
กองทัพเรือ	269	90.3	51.7	✓	✗
ดชด.	131	87.8	73.3	✓	✗
สาธิตฯ	29	70.0	72.4	✓	✓
รวม	30,010	81.4	65.7		

ที่มา: <http://www.onesqa.or.th>

หมายเหตุ: มาตรฐานที่ 1 หมายถึง ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 9 หมายถึง ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

จากการติดตามผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐานรอบที่สอง จำนวน 902 แห่ง ระหว่างปีการศึกษา 2549-2550
โดยเป็นสถานศึกษาในสังกัด สพฐ. จำนวน 644 แห่ง (ข้อมูล ณ 5 กรกฎาคม
2550) พบว่า มาตรฐานที่ 1 และ 9 อยู่ในระดับดี

ผลงานวิจัยการได้รับสิทธิในการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 ซึ่งเป็นกรวิจัยสำรวจระหว่างปีการศึกษา 2545-2547 โดยผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา 108 ฉบับ ผู้บริหารสถานศึกษา 386 ฉบับ และผู้ปกครอง 2,754 ฉบับ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นว่าการให้บริการของสถานศึกษาในด้านการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีนั้น มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์มากที่สุด การมีเมตตากรุณา และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เป็นอันดับที่ลดหลั่นลงมา

บทที่ 3

สิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า การเป็น “คนดีและมีคุณธรรม” เป็นเรื่องสำคัญ และเป็นที่ต้องการในสังคมไทยยุคปัจจุบัน คือ นโยบายคุณธรรมนำความรู้ของรัฐบาล โดยกระทรวงศึกษาธิการ เห็นว่า “คุณธรรม” เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้คนเป็นคนดี สังคมเข้มแข็ง สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์บนพื้นฐานแห่งคุณธรรมอันเป็นรากฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษาในอันที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และตระหนักถึงคุณค่าในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี และวิถีประชาธิปไตย จึงกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษานับเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาพลเมืองไทยให้เป็นคนดี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ที่มีคุณธรรมและคุณภาพ

นโยบายคุณธรรมนำความรู้ มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ อันได้แก่ ชยันต ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการประกาศใช้นโยบายฯ ดังกล่าว โดยการสำรวจผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา

และ อาชีวศึกษา จำนวน 2,352 คน ครอบคลุม 5 ภูมิภาคทั่วประเทศ ในช่วงเดือนสิงหาคม-เดือนกันยายน 2550 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พบว่า

ความเข้าใจ 3 อันดับแรกค่าว่า คุณธรรม ในความคิดเห็นของผู้เรียน หมายถึง ความซื่อสัตย์ ไม่คดโกง (ร้อยละ 20.18) ความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เพื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว (ร้อยละ 13.65) และสิ่งที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของตนเอง และคนในสังคมเพื่อที่จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (ร้อยละ 11.62)

คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการที่ผู้เรียน เห็นว่า ตนเองมีมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มีน้ำใจ (ร้อยละ 26.45) ซื่อสัตย์ (ร้อยละ 25.51) และขยัน (ร้อยละ 10.30) ในทางกลับกัน คุณธรรมที่ผู้เรียน เห็นว่าตนเองมีน้อยที่สุด 3 อันดับแรก คือ ประหยัด (ร้อยละ 30.01) ขยัน (ร้อยละ 19.30) และสุภาพ (ร้อยละ 15.07)

อย่างไรก็ตาม คุณธรรมที่ผู้เรียนเห็นว่า ชาวชนไทยควรมี เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ซื่อสัตย์ (ร้อยละ 18.32) ขยัน (ร้อยละ 14.25) มีวินัย (ร้อยละ 14.20) สามัคคี (ร้อยละ 13.34) มีน้ำใจ (ร้อยละ 13.31) ประหยัด (ร้อยละ 10.46) สุภาพ (ร้อยละ 9.52) และความสะอาด (ร้อยละ 6.59)

จะเห็นได้ว่า ความเป็น **“คนดี”** ของผู้เรียน คุณธรรมที่เป็นข้อค้นพบ ในหลายงานวิจัย ดังข้อมูลที่กล่าวไว้ข้างต้น ได้แก่ คุณธรรมในเรื่องของ **“ความซื่อสัตย์”** ซึ่งหากสังคมต้องการให้ผู้เรียนหรือเยาวชนมีคุณธรรมนี้ หรือคุณธรรมอื่นใดก็ตาม จำเป็นต้องร่วมกันปลูกฝังคุณธรรมให้อยู่ในวิถีชีวิต วิธีการเรียนรู้ และวิถีสังคมอย่างต่อเนื่องตลอดไป

1.3 คุณภาพผู้เรียนในต้น "การมีความสุข"

เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 อีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ **"การมีความสุข"** ของผู้เรียน จากข้อมูลขณะที่รายงานนี้โดย สมศ.เป็นผู้ประเมินผู้เรียนด้านนี้ พิจารณาจากมาตรฐานด้านผู้เรียน 2 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี และมาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา ซึ่งแต่ละมาตรฐานพิจารณาจากตัวบ่งชี้ดังนี้

มาตรฐานที่ 10 พิจารณาจากตัวบ่งชี้ 5 ตัว ดังนี้

- ✦ ผู้เรียนรู้จักดูแลสุขภาพ สุขนิสัย และออกกำลังกายสม่ำเสมอ
- ✦ ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์
- ✦ ผู้เรียนไม่เสพ หรือแสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งเสพติด และสิ่งมอมเมา หลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคมัย และอุบัติเหตุรวมทั้งปัญหาทางเพศ
- ✦ ผู้เรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และให้เกียรติผู้อื่น
- ✦ ผู้เรียนร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น และชอบมาโรงเรียน

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวคือ

- ✦ ผู้เรียนมีความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ
- ✦ ผู้เรียนมีความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมด้านดนตรี/นาฏศิลป์ โดยไม่ขัดหลักศาสนา
- ✦ ผู้เรียนมีความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมด้านกีฬา/นันทนาการ
- ✦ ผู้เรียนมีความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมศิลปกรรม และประเพณีที่ดั้งเดิมของท้องถิ่นและของไทย

ผลการประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก (พ.ศ.2544-2548) มาตรฐานด้านผู้เรียน ในมาตรฐานที่ 10 และมาตรฐานที่ 12 จะเห็นได้ว่า ทุกสถานศึกษาในทุกสังกัดผ่านมาตรฐานนี้ซึ่งเป็นมาตรฐานผู้เรียนเพียงด้านเดียวที่ทุกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผ่านเกณฑ์มาตรฐานในเรื่องนี้ (ตารางที่ 8)

นอกจากนี้ ในการติดตามผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่สอง จำนวน 902 แห่ง ระหว่างปีการศึกษา 2549-2550 โดยเป็นสถานศึกษาในสังกัด สพฐ. จำนวน 644 แห่ง (ข้อมูล ณ 5 กรกฎาคม 2550) พบว่า มาตรฐานที่ 10 และ 12 อยู่ในระดับดีถึงดีมาก

ตารางที่ 8 แสดงร้อยละของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ผลการประเมินระดับมาตรฐานระดับดี: มาตรฐานด้านผู้เรียน (มาตรฐานที่ 10 และ 12) จากการประเมินคุณภาพภายนอก รอบแรก (พ.ศ.2544-2548) จำแนกตามสังกัด

สังกัด สถานศึกษา	จำนวน สถานศึกษา (แห่ง)	ร้อยละของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้ผลการประเมินระดับมาตรฐาน ระดับดี : มาตรฐานด้านผู้เรียน		ได้/ ไม่ได้ มาตรฐานตามที่ สมศ. กำหนด	
		มาตรฐานที่ 10	มาตรฐานที่ 12	มาตรฐานที่ 10	มาตรฐานที่ 12
สพฐ.	26,584	94.6	70.2	✓	✓
สช.	2,116	69.2	57.1	✓	✓
ท้องถิ่น	881	96.9	87.6	✓	✓
กองพุทธศาสนา	269	85.9	56.9	✓	✓
ตชด.	131	88.5	47.3	✓	✓
สาธิตฯ	29	79.3	72.4	✓	✓
รวม	30,010	92.7	69.6		

ที่มา: <http://www.onesqa.or.th>

หมายเหตุ: มาตรฐานที่ 10 หมายถึง ผู้เรียนมีนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 12 หมายถึง ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา

จากข้อมูลที่กำลังมาทั้งหมดด้านคุณภาพผู้เรียน สรุปได้ว่า **ความเก่ง** ของผู้เรียน ดังนี้

(1) ผู้เรียนส่วนใหญ่ของประเทศในช่วงชั้นที่ 2 3 และ 4 (ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6) ระหว่างช่วงปีการศึกษาที่ 2544-2549 มีแนวโน้มค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างลดลง และค่าเฉลี่ยร้อยละของวิชาต่างๆ โดยส่วนใหญ่ต่ำกว่าร้อยละ 50 มีเพียงช่วงชั้นที่ 1 (ประถมศึกษาปีที่ 3) ที่มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงกว่าร้อยละ 50 โดยมีวิชาภาษาไทยเป็นเพียงวิชาเดียวของทุกช่วงชั้นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ารายวิชาอื่นที่จัดสอบ

(2) ร้อยละค่าเฉลี่ยความถนัดทางการเรียนของผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 4 มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี แต่ยังคงต่ำกว่าร้อยละ 50 เช่นเดียวกับ ร้อยละค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งผลการประเมินตามมาตรฐาน สมศ. มีข้อค้นพบที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ไม่ผ่าน มาตรฐานที่ 4 และมาตรฐานที่ 6 ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเก่ง มีเพียงผู้เรียน ในโรงเรียนสาธิตที่ผ่านมาตรฐานในข้อที่กล่าวนี้ ส่วนมาตรฐานที่ยังคงไม่ผ่าน เช่นเดียวกับผู้เรียนส่วนใหญ่ของประเทศคือ มาตรฐานที่ 6

(3) ข้อมูลระดับสติปัญญาของเด็กไทยโดยกระทรวงสาธารณสุข สะท้อนให้ทราบว่า เด็กไทยในช่วงอายุ 6-13 ปี และ 13-18 ปี มีระดับ สติปัญญาค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับเด็กในช่วงวัยเดียวกันคือ เท่ากับร้อยละ 62.9 และ 58.7 ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตาม ยังคงมีผู้เรียนกลุ่มหนึ่ง ที่เข้าร่วมการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการและมีความโดดเด่นทางวิชาการ โดยผลการแข่งขันของเด็กในกลุ่มนี้มีแนวโน้มเหรียญรางวัลรวมสูงขึ้นทุกปี เมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การเป็น**คนดี**ของผู้เรียนจากข้อมูลที่นำเสนอข้างต้น สรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมที่ผู้เรียน มีสูง คือ คุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ การมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ

สำหรับในด้าน**ความสุข**ของผู้เรียนนั้น โดยภาพรวมผู้เรียน ส่วนใหญ่มีความสุข จากการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ

ปัญหาอุปสรรค

1. คุณภาพผู้เรียนในด้านความเก่งยังคงเป็นปัญหาหลัก โดยเฉพาะ วิชาคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียน ในทุกระดับชั้น ตลอดจนทักษะต่างๆ อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านความเก่ง จะต้องดำเนินการปรับปรุงคุณภาพไปกับการแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

2. การพัฒนาผู้เรียน ด้านสติปัญญาไม่ใช่เป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษา หรือโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดูเด็กยังขาด ความตระหนักและ ความเข้าใจว่าการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ในด้านนี้จะส่งผลต่อสติปัญญาของเด็กในอนาคตต่อไปได้

2. หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลผู้เรียน

ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้และส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน คือ หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลเพื่อพัฒนา ผู้เรียน จากการเปลี่ยนแปลงการใช้หลักสูตรที่ใช้อยู่เดิม คือ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) เป็นการใช้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 โดยหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานถือเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ ที่มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพ เพิ่มศักยภาพ และขีดความสามารถของผู้เรียน รวมทั้งมีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพผู้เรียน

2.1 หลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

◇ เป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 12 ปี แบ่งเป็น 4 ช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ 1 คือ ประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึง 3 ช่วงชั้นที่ 2 คือ ประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ถึง 6 ช่วงชั้นที่ 3 คือ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึง 3 และช่วงชั้นที่ 4 คือ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 ถึง 6

◇ มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียน โดยกำหนดไว้ 2 ลักษณะ คือ (1) มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี (2) มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น จัดเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาในแต่ละช่วงชั้นของแต่ละกลุ่มสาระ

◇ มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ใน 3 ระดับ คือ (1) ระดับชั้นเรียน เป็นการประเมินเพื่อทราบถึงความก้าวหน้าของผู้เรียน ด้านความรู้อัตถะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ (2) ระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปี และช่วงชั้น และ (3) ระดับชาติ เป็นการประเมินเพื่อทราบถึงคุณภาพผู้เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ซึ่งการประเมินในข้อนี้ ดำเนินการโดยสำนักทดสอบทางการศึกษา ดังที่ได้กล่าวรายละเอียดไว้ในหัวข้อที่ 1

กล่าวได้ว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ เฉพาะส่วนที่จำเป็นต่อการพัฒนาชีวิต ความเป็นไทย เป็นคนดี มีศักยภาพ ในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาแต่ละแห่งให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชนและสังคม¹

พลานามัยนับทางด้านหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบหลักในเรื่องนี้ ได้มีการเตรียมความพร้อม ก่อนการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการจัดอบรม และพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในทุกๆระดับในสถานศึกษา การอบรมวิทยากร หลักสูตรแกนนำ วิทยากรหลักสูตรระดับจังหวัด และวิทยากรหลักสูตร เครือข่าย รวมทั้งสิ้น 4,231 คน ก่อนการประกาศใช้ รวมถึงการจัดทำโครงการ โรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายหลักสูตรในปีการศึกษา 2545

ผลที่เกิดขึ้นหลังจากการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในช่วงปีแรก พบว่า ความรู้ความเข้าใจ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคลากรในสถานศึกษาอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรในเรื่องของการกำหนดตัวชี้วัด ภารกิจ เป้าหมาย การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร สถานศึกษา การจัดทำสาระหลักสูตร การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายปี/ภาค การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/ภาค การกำหนดเวลาเรียน หรือจำนวนหน่วยกิต การจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม การจัดทำคำอธิบาย รายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการเรียนรู้ การกำหนด สาระกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการกำหนดเกณฑ์วัดและประเมินผล

¹สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548.

ซึ่งเป็นผลจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน 768 โรงเรียน จาก 39 จังหวัด มีผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้บริหาร 768 คน ครูผู้สอน 7,309 คน และผู้เรียน 13,995 คน ในปีการศึกษา 2545²

ในช่วงปีที่สองได้ทำการสำรวจ **ความพร้อมในการใช้หลักสูตรของบุคลากรโรงเรียน** ในกลุ่มเป้าหมายผู้บริหาร ครู และวิทยากรแกนนำ จำนวน 1,277 10,906 และ 654 คนตามลำดับ จากสถานศึกษา 39 จังหวัด ทั่วประเทศ พบว่า บุคลากรโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจน้อยในหลายประเด็น เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ได้แก่ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ แบบบูรณาการ การใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้ การวิจัยในชั้นเรียน และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสิ่งที่ต้องการให้ช่วยเหลือในเรื่องเหล่านี้ คือ การจัดประชุมอบรมให้ความรู้ การจัดทำหลักสูตร การสนับสนุนงบประมาณและบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ ในการจัดทำหลักสูตร³

อย่างไรก็ตาม ในปี 2548 ได้มีการศึกษาวิจัย **สถานภาพการใช้หลักสูตร** การศึกษาขั้นพื้นฐาน: ความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค ระดับปฏิบัติ⁴ โดยเป็นการศึกษาจากสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง 164 โรงเรียน ที่เป็นกลุ่มโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนแกนนำการใช้หลักสูตรในทุกขนาด โรงเรียน โดยผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหาร ครูฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน คีษานินเทศก์ นักวิชาการ และนักวิจัย รวม 471 คน ได้ขอค้นพบสรุปได้ว่า

ความพร้อมและความสามารถ ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในส่วน ของโครงสร้างและสาระการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความสามารถ และจำนวนบุคลากรโรงเรียน งบประมาณ และระยะเวลาเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งโรงเรียนขนาดใหญ่มักจะมีความพร้อมสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะในระดับ

²กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ,2545.

³กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ,2546.

⁴สำนักงานงานเลขาธิการสภาการศึกษา,2548.

มัธยมศึกษาตอนต้น (ช่วงชั้นที่ 3) ของโรงเรียนขยายโอกาสจะประสบปัญหาในเรื่องนี้ค่อนข้างมาก ทั้งนี้ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการรับหน้าที่ในการเป็นแกนนำการบริหารหลักสูตรเป็นส่วนใหญ่

ข้อมูลจากการติดตาม**ปัญหาอุปสรรคการใช้หลักสูตร**การศึกษาขั้นพื้นฐาน⁵ พบปัญหาในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ

(1) สถานศึกษาส่วนใหญ่ในทุกๆระดับไม่สามารถจัดทำหลักสูตรได้ด้วยตนเอง ต้องอาศัยคู่มือคำแนะนำ ครูและบุคลากรสถานศึกษายังมีความสับสนในเรื่องของ ความรู้ความเข้าใจใน การจัดการศึกษาในระบบการศึกษาที่มีมาตรฐานเป็นเป้าหมาย (standard based education) เพื่อนำไปจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา

(2) หลักสูตรของสถานศึกษาเน้นการทำแบบฝึกหัด และเนื้อหาสาระมากกว่ากระบวนการ ขาดลักษณะของ Authentic Instruction ที่มุ่งเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือผู้เรียนสำคัญที่สุด การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ระหว่างช่วงชั้นมีมากเกินไป มีความซ้ำซ้อนในกลุ่มสาระเดียวกัน และต่างกลุ่มสาระ

(3) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และจัดทำขอบข่ายสาระหลัก (Curriculum map) ของครูมีน้อยมาก ซึ่งสิ่งนี้ถือว่าเป็นพิมพ์เขียวของสถานศึกษาทำให้การวางแผนกิจกรรมสำหรับผู้เรียนโดยผ่านขอบข่ายสาระหลักทั้ง 8 กลุ่มสาระได้น้อยไม่ครบถ้วนหลักสูตรที่กำหนดไว้

(4) แม้ว่าครูผู้สอนได้ทำการวิเคราะห์หลักสูตรก่อนการจัดทำแผนการเรียนรู้แล้วก็ตาม แต่ก็ทำเป็นส่วนน้อย ส่วนใหญ่มักจะซื้อแผนการเรียนรู้สำเร็จรูปที่เสียยั่วไป เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการจัดทำแผนการเรียนรู้และนำมาเลือกปรับใช้ให้ตรงกับความต้องการ หรือจะกล่าวได้ว่า ครูผู้สอน

⁵ สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล, สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2548.

ส่วนใหญ่จะทำแผนการเรียนรู้เพื่อส่งให้ตรวจตามระบบเท่านั้น มิได้นำมาใช้ในการสอนจริง หรือหากมีก็มีเพียงส่วนน้อย

การดำเนินการต่อไปของกระทรวงศึกษาธิการ

(1) จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้หลักสูตรเป็นเครื่องมือผลักดันการปฏิรูปการเรียนการสอนให้เกิดคุณภาพและประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนโดยยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ยุทธศาสตร์นี้ผ่านการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีแล้วประกอบด้วย การปรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาครู การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ทันสมัย การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลและการส่งเสริม/พัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (ตุลาคม 2548)

(2) กำหนดให้ปี 2549 เป็นปีแห่งการปฏิรูปการเรียนการสอน โดยถือเป็นเจตนารมณ์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดปัญหาและแก้ไขให้การดำเนินงานในเรื่องนี้ลุล่วงมากขึ้น สิ่งที่ต้องดำเนินการ เช่น การฝึกอบรมวิทยากรแกนนำและครูผู้สอนระดับเขตพื้นที่การศึกษา การจัดทำโครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรม การจัดทำเอกสารแนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้แก่นิยามคำศัพท์หลักสูตร หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ แนวทางการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น แนวทางการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แนวทางการประเมินตามสภาพจริง แนวทางการจัดการห้องสมุดโรงเรียนให้มีชีวิตและแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นต้น

(3) ดำเนินการเพื่อส่งเสริมและแก้ไขปัญหาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้คุณภาพแล้ว กระทรวงศึกษาธิการยังได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ต่างๆ เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติด้วย เช่น แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (พ.ศ.2549-2533) แผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันประเทศ (พ.ศ.2549-2533) เป็นต้น ซึ่งแผนดังกล่าวล้วนความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีเมื่อคราวประชุมวันที่ 23 สิงหาคม 2549 แล้ว

(4) จัดทำโครงการศึกษารูปแบบการสอนภาษาไทยตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 เพื่อเร่งพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทย

(5) จัดทำหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการ โดยเป็นความร่วมมือกันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และสถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ (นิด้า) เป็นผู้ร่างหลักสูตรโดยเนื้อหาสาระหลักสูตรมีทั้งที่แยกเป็นหลักสูตรเฉพาะและสอดแทรกไปกับการเรียนการสอนในวิชาต่างๆ

2.2 การจัดการเรียนการสอน

ผลจากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายภายหลังสองปีของการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน⁶ โดยการสัมภาษณ์ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 5 จำนวน 84 คน การสังเกตการสอน จำนวน 20 คน ใน 10 โรงเรียนจากจังหวัดเชียงใหม่ แพร่ สงขลา นนทบุรี และขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า

⁶กลุ่มวิจัยและพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้สำนักวิชาการและมาตรฐานศึกษา, 2547.

(1) ครูผู้สอนใช้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในกลุ่มสาระเดียวกัน และแบบบูรณาการในกลุ่มสาระอื่นใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 60.78 และร้อยละ 52.94 ตามลำดับ การจัดเนื้อหา สาระ กิจกรรมให้สอดคล้องกับผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมสอดคล้องเหมาะสมกับวัยความรู้ และกิจกรรมร้อยละ 41.67 การจัดกิจกรรมให้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ด้วยการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ร้อยละ 48.80 ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนหรือผู้ปกครองมีเพียงร้อยละ 14.28

(2) การฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น โดยการฝึกคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาและนำเสนอมีเพียงร้อยละ 28.57 การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการ และการสอนโดยใช้กระบวนการ (เช่น) กระบวนการทักษะทางภาษา กระบวนการแก้ปัญหากระบวนการทางวิทยาศาสตร์) มีเพียงร้อยละ 27.38 และ 16.67ตามลำดับ

(3) สำหรับคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงามที่ผู้สอนสอดแทรกไว้ในการสอน คือ ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา การมีคุณธรรม ร้อยละ 36.90 การมีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ และมีน้ำใจร้อยละ 34.72 นอกจากนี้ ผู้สอนเกินกว่าร้อยละ 70.0 เป็นผู้ผลิต จัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้เอง โดยใช้ใบความรู้ ใบงาน แบบฝึกหัด เอกสารประกอบการเรียนการสอน นิทาน บัตรคำ บัตรภาพ ฯลฯ

(4) การจัดสภาพบรรยากาศในห้องเรียน ส่วนใหญ่หนึ่งเป็นกลุ่มๆ ละ 6-8 คน การวัดและประเมินผลที่ผู้สอนใช้ประเมินผู้เรียน คือ การสังเกต พฤติกรรม การตรวจแบบฝึกหัด/ผลงานเด็ก และการสอบแบบวิเคราะห์/สังเคราะห์ที่เน้นการเขียน ร้อยละ 67.86 46.43 และ 26.19 ตามลำดับ

(5) การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้พบว่า ร้อยละ 64.28 ผู้สอนไม่ได้ดำเนินการในเรื่องนี้ ซึ่งข้อมูลทั้งหมดข้างต้น

เป็นผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่ายจึงอาจจะยังไม่สะท้อนปัญหาส่วนใหญ่มากนัก เนื่องจากสถานศึกษาเหล่านี้ จะได้รับการเตรียมความพร้อมมาแล้วในระดับหนึ่ง

สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้อีกประการหนึ่งคือ บุคลากรครูผู้สอนมีไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ครูมีจำนวนคาบสอนมาก และมีภาระงานอื่นมากที่ไม่ใช่งานสอนซึ่งจากข้อมูลภาระงานสอนเฉลี่ยของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1 คน/สัปดาห์ พบว่า ระดับก่อนประถมศึกษา 24.77 ชั่วโมง/สัปดาห์ ระดับประถมศึกษา 22.19 ชั่วโมง/สัปดาห์ และระดับมัธยมศึกษา 15.21 ชั่วโมง/สัปดาห์

ประกอบกับข้อมูลผลการประเมินของ สมศ. ในปี 2548 ที่พบว่า จำนวนคาบสอนเฉลี่ยของครูเท่ากับ 25 ชั่วโมง/สัปดาห์ โดยครูมีคาบสอนเฉลี่ยสูงสุดและต่ำสุดเท่ากับ 67 ชั่วโมง/สัปดาห์ และ 10 ชั่วโมง/สัปดาห์ตามลำดับ สำหรับภาระงานอื่นที่ไม่ใช่งานสอนของครูมักจะเป็นงานวิชาการ 7.8 ชั่วโมง/สัปดาห์ งานปกครองนักเรียน 5.3 ชั่วโมง/สัปดาห์ งานธุรการ 4.5 ชั่วโมง/สัปดาห์ งานบริการ 4.2 ชั่วโมง/สัปดาห์ และงานนโยบายและแผนงาน 3.4 ชั่วโมง/สัปดาห์ ซึ่งเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ผลการดำเนินงานสำคัญ

(1) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยได้มีการดำเนินการพัฒนาในเรื่องนี้มาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี 2539 ถึงปัจจุบัน^๗ โดยเริ่มตั้งแต่การจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการ

⁷ ข้อมูลเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเรื่อง "ความต้องการครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ" เมื่อวันที่ 3 พ.ค.49 ณ ห้อง 301 ตึกบัญชาการ 1 ทำเนียบรัฐบาล.

⁸ รายงานการประชุมสภาการศึกษาครั้งที่ 4/2549.

สอน โดยนำแผนงานหลักที่ 2 (การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน) ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ไปสู่การปฏิบัติ การพัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้ 5 ทฤษฎี ซึ่งเป็นการนำทฤษฎีการเรียนการสอนที่เป็นแบบไทยและสากลมาจัดสาระกระบวนการใหม่ให้สูงขึ้นเพื่อให้ครูสามารถนำไปปฏิบัติได้ การจัดทำโครงการครุต้นแบบด้วยการนำทฤษฎีการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ โดยจัดทำตัวบ่งชี้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งบูรณาการจากทฤษฎีการเรียนรู้ทั้ง 5 ทฤษฎี เพื่อใช้เป็นฐานที่จะนำลงสู่การปฏิบัติและใช้เป็นเกณฑ์ในการสืบค้นครุต้นแบบซึ่งโครงการนี้นับว่า เป็นนวัตกรรมหนึ่งที่มีการค้นพบองค์ความรู้รูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่มีความหลากหลาย และสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาสังเคราะห์ และพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้เป็น 4 กลุ่ม 15 รูปแบบ

(2) ต่อมาได้มีการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเรื่อยมา โดยผ่านขั้นตอนและกระบวนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนการสอนของสถาบันครุศึกษา และครุต้นแบบจนได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สอดคล้องกับมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การฝึกปฏิบัติจริงและการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา จำนวนรวม 9 รูปแบบได้แก่ (1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบพัฒนากระบวนการคิดด้วยการใช้คำถามหมวกความคิด 6 ใบ (2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา (3) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (4) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ (5) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (6) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน (7) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์

และที่เน้นการปฏิบัติ (8) รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
สู่พหุปัญญาและ (9) รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้

(3) การวิจัยและพัฒนาในโรงเรียนนำร่องรูปแบบละ 10 โรงเรียน
รวมโรงเรียน 90 แห่งทั่วประเทศ (แบ่งเป็นช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่
1-3 จำนวน 6 โรงเรียน ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 37 โรงเรียน
ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 22 โรงเรียน และช่วงชั้นที่ 4
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 25 โรงเรียน) มีการพัฒนาเครื่องมือวิจัยรูปแบบ
การจัดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูต้นแบบ 90 คน จากสถานศึกษาระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้เชี่ยวชาญด้านทฤษฎีการเรียนรู้ โดยจัดทำแผน
การจัดการเรียนรู้ข้อสอบวัดผลการเรียนรู้ในหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้
ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนา มีการติดตามนิเทศการใช้รูปแบบการจัดการ
เรียนรู้โดยคณะผู้เชี่ยวชาญด้านทฤษฎีการเรียนรู้ ผลที่ได้มีดังนี้

ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยการใช้รูปแบบการเรียนรู้ประเมิน
โดยใช้แบบทดสอบเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน
ทุกรูปแบบการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนทั้ง 90 โรงเรียน มีผลการเรียนรู้ใน
ภาพรวมหลังเรียนสูงขึ้นในด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้านความรู้ความจำ
ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ และการคิดวิเคราะห์ ด้านเจตคติ
และพฤติกรรมการสอนของครูเปลี่ยนไป กล่าวคือ จากการวิจัย
ทำให้ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรมการสอนโดยเน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญมากขึ้น เรียนรู้ที่ครูผู้สอนมีการจัดการเน้นการฝึกทักษะ
การคิดการฝึกปฏิบัติจริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้
และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความร่วมมือ
ระหว่างครูและเพื่อนครู โรงเรียนและครู และโรงเรียนและชุมชนเกิดมิติ
การทำงานในลักษณะกัลยาณมิตร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือ
ซึ่งกันและกันเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน กระตุ้นและพัฒนาความ

สัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนและชุมชน ชุมชนเข้ามาให้ความร่วมมือจัดการเรียนรู้เพื่อบุตรหลานของตนมากขึ้น และยังได้ตัวอย่างที่ดีของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสถานศึกษาและครูสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง รวมทั้งหน่วยงานด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นเนื้อหาหลักสูตรด้านการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

นอกจากนี้แล้ว ประเด็นการจัดการศึกษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับว่าเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญ เพราะเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนได้ดำเนินการพัฒนาการเรียนรู้อิงระบบสองภาษาแบบประยุกต์ (ไทย-มลายู) พัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ภาษามลายูถิ่นและภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (ปัจจุบันมีโรงเรียนนำร่อง 12 โรงเรียน) ตลอดจนการพัฒนาการสอนภาษาไทยและจัดทำสื่อการเรียนรู้อันเน้นการอ่านออกเขียนได้ (มีโรงเรียนนำร่อง 500 โรงเรียน)

2.3 การวัดและประเมินผลผู้เรียน

สำหรับการวัดและประเมินผู้เรียนมีข้อค้นพบที่สะท้อนถึงปัญหาในมุมมองของครูผู้สอน คือ (1) ความสับสนคำศัพท์ต่างๆ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2) การขาดความมั่นใจในวิธีการปฏิบัติการวัดและประเมินตามสภาพจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเทคนิคการวัดและประเมินด้วยวิธีนี้ นอกจากนี้แล้ว (3) เอกสารเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลผู้เรียนในสถานศึกษาต้องจัดทำเป็นจำนวนมาก ไม่มีแบบฟอร์มที่สะดวกต่อการกรอกหรือดำเนินการ ทำให้ครูต้องมีการงานเพิ่มขึ้นในจุดนี้

กล่าวโดยสรุป หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลผู้เรียนถือได้ว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญและเป็นส่วนสนับสนุน การจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพและพัฒนาตนเอง

ได้เต็มตามศักยภาพ ซึ่งผลการดำเนินงานอันเป็นการเตรียมความพร้อม
ในด้านต่างๆ เพื่อรองรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่อนข้างมาก เช่น
การจัดทำโครงการโรงเรียนนอกร่อง/โรงเรียนแกนนำการอบรมบุคลากร
ที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหาร ครูผู้สอน รวมถึงวิทยาแกนนำ การพัฒนารูปแบบ
การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก
หลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบันเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ความเข้าใจในหลักการ
การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การดำเนินการสนับสนุนของบุคลากร/
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลง
ดังนั้น หน่วยงาน/บุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องเข้าใจถึงปัญหาอย่างชัดเจน
และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องร่วมมือกันแก้ไขสิ่งต่างๆ เหล่านี้ให้บรรเทาลง
ทั้งนี้ เพื่อให้หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล
เป็นเครื่องมือหนึ่งในการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
ของผู้เรียนอย่างแท้จริง

ปัญหาอุปสรรค

1. ครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ ความเข้าใจ ทำให้
ขาดความมั่นใจในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา อีกทั้งครูยังขาด
การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และจัดทำขอบข่ายสาระหลัก
2. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการยังถูกนำมาใช้ไม่มาก
เช่น กระบวนการทักษะทางภาษา กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการ
ทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งการจัดการเรียนการสอนเหล่านี้เป็นการเพิ่ม
ทักษะ และเตรียมความพร้อมสำหรับผู้เรียนในการเรียนช่วงชั้นถัดไป
3. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน อาทิ การวิจัยในการชั้นเรียน
ยังมีได้ถูกนำมาใช้ประกอบกับกระบวนการจัดการเรียนรู้น้อยกว่าที่ควร
4. จำนวนบุคลากรผู้สอนมีไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน
ตามแนวทางการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ประกอบกับมีภาระงานอื่นที่มีใช้งานสอนมาก เหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อกระทบ
ต่อเนื่อง คุณภาพผู้เรียน

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัด กระบวนการเรียนรู้

การมีส่วนร่วมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดกระบวนการ
เรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพจะเห็นได้จากความมุ่งหมาย
ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 1 มาตรา 8 (2) ที่กล่าวถึงการจัด
การศึกษาให้ยึดหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และหมวด
7 มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและ
มัธยมศึกษาตอนปลายให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ ให้เกิดประโยชน์
สูงสุดสำหรับผู้เรียน

ที่ผ่านมาทุกภาคส่วนสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษา
โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ชุมชน” หลายชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งกระบวนการการมีส่วนร่วม ระดับการมีส่วนร่วม ปัจจัย
การเข้ามามีส่วนร่วม ตลอดจนผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากการมีส่วนร่วม
จะมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะบริบทของชุมชน

จากรายงานการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัด
การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน⁹ โดยเก็บข้อมูลจาก
ผู้ปกครองจำนวน 1,094 คน ระหว่างช่วงเดือนมีนาคม-เดือนเมษายน 2547
พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐานในระดับปานกลางร้อยละ 74.6 ไม่ค่อยเข้าใจ และไม่มี

⁹ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2548.

ความเข้าใจเลย ร้อยละ 13.3 มีเพียงร้อยละ 12.1 ที่มีความเข้าใจมากซึ่งแหล่งข้อมูลที่ทราบเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่มาจากการที่สถานศึกษาแจ้งให้ทราบ โดยบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน การสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้ และการสนับสนุนทุนทรัพย์และแรง ร้อยละ 99.2 98.1 และ 97.9 ตามลำดับ สำหรับแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การร่วมแสดงความคิดเห็นให้คำปรึกษาแนะนำ พัฒนาการจัดการเรียนรู้ และร่วมวางแผนจัดหาแหล่งเรียนรู้ ในด้านการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในรูปแบบของการร่วมกิจกรรมงานวิชาการที่สถานศึกษาจัดการ สอดส่องดูแลความประพฤติของผู้เรียน และการติดตามประเมินผลการเรียนของผู้เรียน ด้านการสนับสนุนทรัพยากรผู้ปกครองส่วนใหญ่ มักจะร่วมจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สนับสนุนเงิน/ทรัพยากร/แรงงาน/วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน

ในขณะที่ผลการศึกษาอื่น¹⁰ พบว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลและชุมชนในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในเรื่องของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การบริหารจัดการและจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับข่าวสารข้อมูลของสถานศึกษาที่ได้มีการรายงานหรือแจ้งต่อผู้ปกครองอยู่ในระดับปานกลางเช่นกันจึงเป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ทำให้ส่งผลถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ไม่มากตามเจตนารมณ์ที่กฎหมายได้ตั้งไว้

นอกจากนี้ จากรายงานประเมินการมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน¹¹ ซึ่งเป็นการศึกษา

¹⁰ รายงานการวิจัยได้รับสิทธิในการบริการภาครัฐการศึกษาขั้นพื้นฐานจากรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

¹¹ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549.

ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงปริมาณเป็นการใช้แบบสอบถาม โดยกำหนดเกณฑ์ประเมินแบบอิงตน (self evaluate) ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยผู้บริหาร ครู และผู้เรียนจากสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน¹² ทั้งหมด 576 แห่ง โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 13,337 คน แยกเป็นผู้บริหาร 549 คน ครู 4,595 คน และผู้เรียน 8,193 คน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการรวบรวมจากสถานศึกษาระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองและนอกเขตเมืองรวม 6 แห่ง ใช้วิธีการสนทนากลุ่มการสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ผู้ให้ข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เป็นผู้บริหารสถานศึกษา 6 คน ครู 6 คน และผู้นำชุมชน 23 คน การสนทนากลุ่มในแต่ละพื้นที่มีผู้ร่วมสนทนา 3 กลุ่ม ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้เรียน แต่ละกลุ่มมีผู้ร่วมสนทนาประมาณ 10 คน รวมทั้งหมด 18 กลุ่ม ผลการประเมิน พบว่า

บทที่ 3

การมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ในระดับ การศึกษาชั้นพื้นฐาน ในทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาให้ข้อคิดเห็น การประเมินประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบริบทของสถานศึกษา บริบทของชุมชน ผลจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านโรงเรียนด้านคณะกรรมการสถานศึกษา ด้านผู้ปกครอง ด้านชุมชน และด้านผู้เรียน บทบาทของกรรมการสถานศึกษา บทบาทของผู้ปกครอง และชุมชนการเรียนรู้การสอน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และโครงการ/กิจกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า การมีส่วนร่วม ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

¹² สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ครอบคลุมได้แก่ สถานศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาส และสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการประเมินสภาพในสถานศึกษาที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวังโดยเป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของประเด็นการประเมินแต่ละรายการรวม 9 ด้าน¹³ ได้แก่

- (1) ความเป็นปึกแผ่นของสถานศึกษา
- (2) คุณลักษณะผู้บริหาร 2 ด้าน คือ ความเป็นนักบริหาร และมนุษยสัมพันธ์
- (3) คุณลักษณะของครูในสถานศึกษา 2 ด้าน ได้แก่ ความเป็นครู ความสามารถในการสอนและวิจัย
- (4) บริบทของชุมชน
- (5) ด้านวัฒนธรรมชุมชน
- (6) ด้านเจตคติของคนในชุมชน
- (7) ผลจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านโรงเรียน ด้านคณะกรรมการสถานศึกษา ด้านผู้ปกครอง ด้านชุมชน ด้านผู้เรียน
- (8) บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา และ
- (9) บทบาทผู้ปกครองและชุมชน ด้านการเรียนการสอน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและ ด้านโครงการ/กิจกรรม

โดยมีจำนวนข้อคำถามรวมทั้งสิ้น 92 ข้อคำถามผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาระดับที่เป็นจริงกับระดับที่คาดหวัง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีเป้าหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบริบท (ระดับนัยสำคัญ .01)

¹³ สถิติที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ t-test

ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนพิจารณาจาก

(1) คุณลักษณะของครูผู้สอนและกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการประเมินพบว่า ครูในสถานศึกษาทุกระดับประเมินด้านการพัฒนาตนเองด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความเป็นครูด้านกิจกรรม การเรียนการสอนอยู่ในระดับดี/มาก

ส่วนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและผลที่เกิดขึ้น ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลางด้านความสามารถทางวิชาการ ครูผู้สอนสถานศึกษาระดับประถมศึกษา และโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาส ประเมินระดับต่ำ/น้อย ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาประเมินอยู่ในระดับปานกลาง

(2) การประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยครูผู้สอนเป็นผู้ประเมิน และผู้เรียนประเมินตนเองผลการประเมินผลพบว่า ในทัศนะของครูผู้สอนในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในด้านต่างๆ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี/มาก ครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาส และสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในด้านต่างๆ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากการประเมินตนเองของผู้เรียน ในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ และด้านผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนในสถานศึกษาทุกระดับประเมินด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยรวมสอดคล้องกันคืออยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนด้านการได้เรียนรู้จากวิธีการสอนที่หลากหลายและได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มกับเพื่อนๆ ผู้เรียนประเมินว่า อยู่ในระดับดี/มาก แต่อย่างไรก็ตาม ผลจากการประเมินพบข้อสังเกตว่า ด้านการได้รู้ประวัติความเป็นมาของชุมชนสามารถบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผู้อื่นฟังได้ ได้ทำในสิ่งที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อชุมชนโดย

ไม่ต้องมีใครบอก ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งประเด็นเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและผูกพันกับชุมชน เกิดจิตสำนึกสาธารณะ และมีส่วนในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหาย ถือเป็นจุดเด่นที่สำคัญของผลที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สถานศึกษาควรให้ความสำคัญ

ปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า มีปัจจัยสำคัญๆ ได้แก่

(1) ปัจจัยเกี่ยวกับสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน การปฏิบัติงานของสถานศึกษาและความมีชื่อเสียงของสถานศึกษา ซึ่งรายละเอียดสรุปได้ว่า

◇ ภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จในการดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นผู้บริหารที่มีerkกำหนดเป้าหมายการทำงาน และมีแนวคิดที่ชัดเจนในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี

◇ ความเอาใจใส่ของครูเป็นสิ่งที่ผู้ปกครองต้องการมาก กิจกรรมการไปเยี่ยมผู้ปกครองถึงบ้าน และเอาใจใส่เรื่องการเรียนของผู้เรียน สอดส่องความประพฤติของผู้เรียน ทำให้ผู้ปกครองเกิดความสัมพันธ์กับครูและยินดีร่วมมือกับสถานศึกษา

◇ ความศรัทธาในตัวผู้บริหารและครูที่เกิดจากการที่สถานศึกษา ยึดหลักความร่วมมือกันทำงาน มีการพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรมการดำเนินงานของสถานศึกษา เช่น การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับสถานศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษาปฏิบัติงานได้สะดวกยิ่งขึ้น การประชุม

ผู้ปกครองเพื่อชี้แจงการปฏิบัติงานของสถานศึกษา การเปิดสถานศึกษา เพื่อให้ชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่ของสถานศึกษาในการทำกิจกรรมของชุมชน และบุคลากรในสถานศึกษาทำตัวเป็นสมาชิกของชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เป็นปัจจัยสนับสนุนก่อให้เกิดความร่วมมือจากชุมชน

(2) สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนชุมชนที่มีระดับเศรษฐกิจดี จะเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมกับสถานศึกษามากกว่าชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน เนื่องจากชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจนมีภาระที่ต้องทำงาน ประกอบอาชีพจึงเข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะเมื่อได้รับการร้องขอจากสถานศึกษา

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน การก่อตั้งสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งกล่าวคือ สถานศึกษาที่เกิดจากความต้องการของชุมชนหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการก่อตั้ง รวมถึงสถานศึกษาที่ก่อตั้งมานาน โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาจะได้รับการสนับสนุนหรือการมีส่วนร่วมจากชุมชนค่อนข้างสูง

(4) ด้านนโยบายรัฐ ผลจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้สถานศึกษา ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า ผู้เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับกรรมการสถานศึกษาหรือคนในชุมชน ยังมีระดับการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน หรือระดับชายขอบ เนื่องจากมีการมองความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาว่ายังเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องจะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในบางส่วน ซึ่งไม่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนเพราะคิดว่าพวกเขาเหล่านั้นไม่มีความรู้เพียงพอ หรือเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมเมื่อโรงเรียนร้องขอมาเท่านั้น ดังนั้นกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ จึงเป็นกิจกรรมการมาร่วมประชุมการร่วมพัฒนาสถานศึกษา การบริจาค

ทรัพย์สินให้แก่สถานศึกษา เป็นต้น โดยการมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนจัดว่ายังเป็นลักษณะขายขอบ คือ มาเป็นวิทยากรเมื่อได้รับการร้องขอจากสถานศึกษาหรือกิจกรรมการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา

ปัญหาอุปสรรค

1. ด้วยแนวคิดของชุมชนที่แยกบทบาทระหว่างสถานศึกษากับชุมชนอย่างชัดเจนโดยเห็นว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นเรื่องทางวิชาการและเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา ซึ่งชุมชนไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้อง เนื่องจากชุมชนไม่มีความรู้/ไม่มีเวลา มีบทบาทเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลอาจารย์พิเศษหรือแหล่งเรียนรู้ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมจะเป็นตามที่ครูกำหนด จึงทำให้ชุมชนไม่ต้องการเข้าไปร่วมกิจกรรมในส่วนนี้กับสถานศึกษา ส่วนกิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่ใช่วิชาการ เช่น การมาร่วมประชุม การพัฒนาสถานศึกษา การบริจาคทรัพย์สินส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นจากการที่สถานศึกษาร้องขอ ซึ่งบทบาทของชุมชนเป็นเพียงผู้เข้าร่วมกิจกรรมเช่นกัน ทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนในส่วนนี้ไม่ชัดเจนหรือขาดหายไป

2. ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนผู้ปกครอง หรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงบทบาทและความเข้าใจที่ชัดเจนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดช่องว่างในการติดต่อสื่อสารระหว่างสถานศึกษาและชุมชน

3. การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษาบ่อยครั้ง หรือคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะในด้านมนุษยสัมพันธ์ และการอุทิศตนเอง อาจมีผลกระทบต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เรียน

จากข้อมูลที่น่าสนใจในหัวข้อ 1.1 คุณภาพผู้เรียน โดยเฉพาะเรื่อง “คนเก่ง” ซึ่งหากพิจารณาความเก่งโดยใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นหลัก อาจกล่าวได้ว่า มีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ และหากเราทราบถึงต้นเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูง/ต่ำ การแก้ไขก็สามารถดำเนินการอย่างตรงจุด และจะทำให้สิ่งที่เป็นปัญหาอยู่คลี่คลายและลดลงได้ในที่สุด

จากงานวิจัยประเมินตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจจากสถานศึกษาทั่วประเทศทุกภูมิภาคจำนวน 2,637 โรงเรียน จำแนกเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร้อยละ 90.0 สถานศึกษาเอกชนร้อยละ 5.3 โรงเรียนเทศบาลร้อยละ 2.2 และที่เหลือเป็นสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัย รวมร้อยละ 4.5 โดยมีผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารและครูผู้สอนจำนวน 25,828 คน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549) ผลการประเมิน พบว่า

ปัจจัย/ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ช่วงชั้นที่ 2) ประกอบด้วย 10 ตัวแปร ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นนี้โดยเรียงลำดับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากมากไปหาน้อยดังนี้ การเรียนเป็นสถานศึกษาเอกชน (0.187**) คุณลักษณะของครู (0.128**) ความเชื่อมั่นในตัวเองของผู้บริหาร (-0.109**) สถานศึกษาตั้งอยู่ในภาคอีสาน (-0.101**)

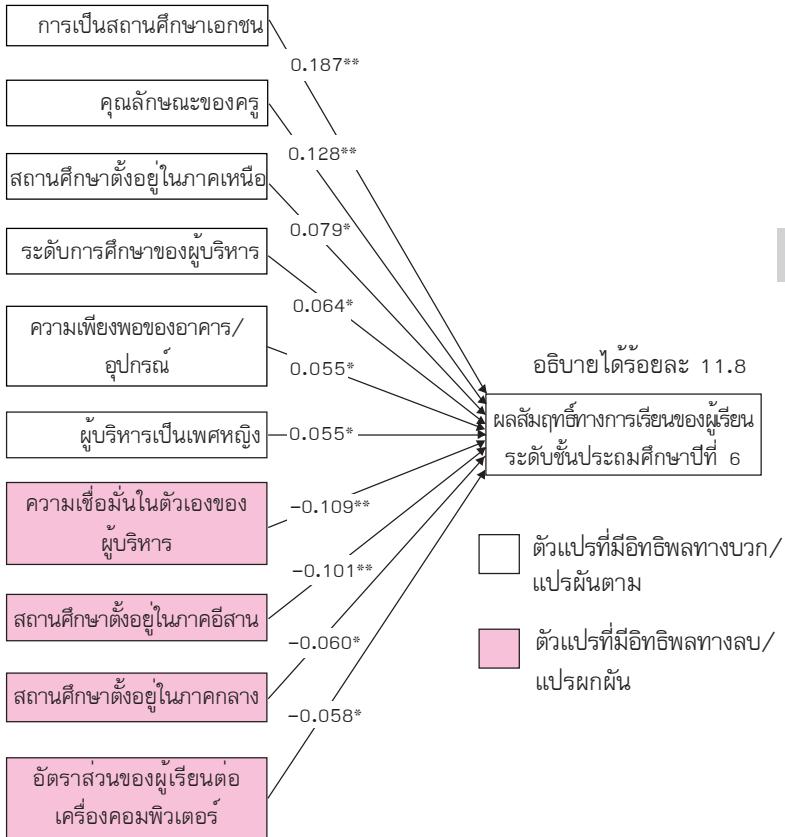

สถานศึกษาตั้งอยู่ในภาคเหนือ (0.079*) ระดับการศึกษาของผู้บริหาร (0.064*) สถานศึกษาตั้งอยู่ในภาคกลาง (-0.060*) อัตราส่วนของผู้เรียนต่อเครื่องคอมพิวเตอร์ (-0.058*) ผู้บริหารเป็นเพศหญิง (0.055*) และความเพียงพอของอาคาร/อุปกรณ์ (0.055*) โดยตัวแปรทั้ง 10 ตัวนี้สามารถอธิบายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นนี้ได้ร้อยละ 11.8 (ดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ 2)

แต่หากพิจารณาในแง่ของกลุ่มปัจจัยที่แปรผันตาม (+) และกลุ่มปัจจัยที่แปรผกผัน (-) กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จัดกลุ่มได้ดังนี้ กลุ่มปัจจัยที่แปรผันตาม ประกอบด้วย 6 ตัวแปร คือ การเป็นสถานศึกษาเอกชน คุณลักษณะของครู สถานศึกษาตั้งอยู่ในภาคเหนือ ระดับการศึกษาของผู้บริหาร ความเพียงพอของอาคาร/อุปกรณ์ และผู้บริหารเป็นเพศหญิง

สำหรับกลุ่มปัจจัยที่แปรผกผัน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ ความเชื่อมั่นในตัวเองของผู้บริหาร สถานศึกษาตั้งอยู่ในภาคอีสาน สถานศึกษาตั้งอยู่ในภาคกลาง และอัตราส่วนของผู้เรียนต่อเครื่องคอมพิวเตอร์รายละเอียดดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ 2 ซึ่งตัวแปรที่ได้กล่าวนี้ล้วนส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความแตกต่างกัน

แผนภาพที่ 2 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

* มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01

ที่มา : รายงานการวิจัยประเมินผลตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549

บทที่ 3

สำหรับผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 (ช่วงชั้นที่ 3) มี 6 ตัวแปร โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ในระดับชั้นนี้ หากพิจารณาเรียงลำดับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากมากไปหาน้อย เป็นดังนี้ คุณลักษณะของครู (0.248^*) การที่สถานศึกษาตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ/ปริมณฑล (0.156^{**}) การประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียน (-0.131^*) การเป็นสถานศึกษาเอกชน (0.120^{**}) ผู้บริหารจบทางบริหารการศึกษา (0.108^{**}) และจำนวนผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (0.108^{**}) ซึ่งตัวแปรทั้ง 6 ตัวนี้สามารถอธิบายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นนี้ได้ร้อยละ 10.3 (รายละเอียดดังแผนภาพที่ 3)

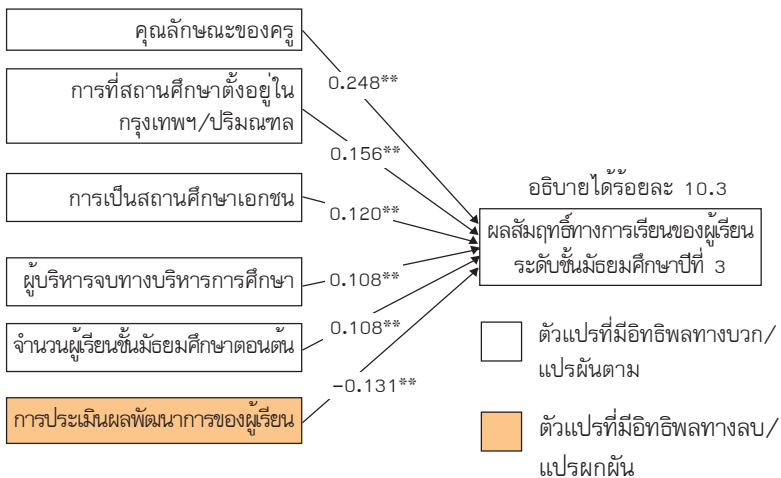
ซึ่งหากพิจารณาเป็นกลุ่มปัจจัยที่แปรผันตาม (+) และกลุ่มปัจจัยที่แปรผกผัน (-) กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดได้ดังนี้ กลุ่มปัจจัยที่แปรผันตาม ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ คุณลักษณะของครู การที่สถานศึกษาตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ/ปริมณฑล การเป็นสถานศึกษาเอกชน ผู้บริหารจบทางบริหารการศึกษา และจำนวนผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในขณะที่การประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียนเป็นเพียงตัวแปรเดียวที่แปรผกผันกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นนี้ (ดังแผนภาพที่ 3)

ผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า ตัวแปรส่งผลถึงความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในชั้นนี้ ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่แปรผันตาม (+) กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยอิทธิพลของตัวแปรที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในชั้นนี้เรียงจากมากไปหาน้อย มีดังนี้ จำนวนผู้เรียน

ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (0.262**) การเป็นสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง (0.247**) การที่สถานศึกษาตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ /ปริมณฑล (0.239**) คุณลักษณะของครู (0.232**) สถานศึกษาตั้งอยู่ในภาคตะวันออก (0.167**) ผู้บริหารเป็นเพศหญิง (0.167**) และความสามารถในการจัดการของผู้บริหาร (0.162**) ซึ่งตัวแปรเหล่านี้สามารถอธิบายได้ถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เรียนในระดับชั้นนี้เท่ากับร้อยละ 47.7 (รายละเอียดดังแผนภาพที่ 4)

แผนภาพที่ 3 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

บทที่ 3

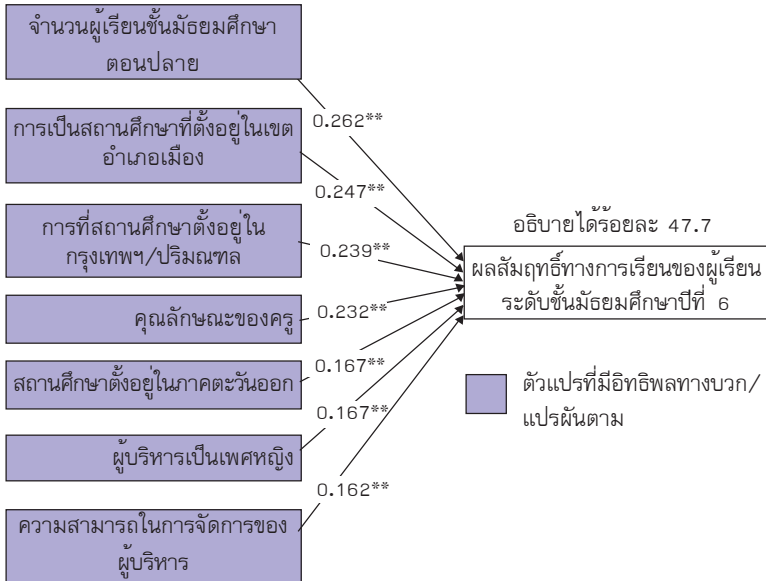

* มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01

ที่มา : รายงานการวิจัยประเมินผลตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2549.

แผนภาพที่ 4 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

* มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01

ที่มา : รายงานการวิจัยประเมินผลตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับการศึกษาชั้นพื้นฐาน สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2549

ตารางที่ 9 สรุปตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
ในระดับชั้นต่างๆ

ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานศึกษา	อิทธิพลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ		
	ชั้น ป.3	ชั้น ม.3	ชั้น ม.6
ลักษณะและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา			
1.การเป็นโรงเรียนเอกชน	0.187**	0.120**	
2.การเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง			0.247**
3.การที่โรงเรียนตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ/ปริมณฑล		0.156**	0.239**
4.การเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในภาคกลาง	-0.060*		
5.การที่โรงเรียนตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			0.167**
6.การเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือ	0.079*		
7.การที่โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-0.101**		
8.ความพอเพียงของสิ่งอำนวยความสะดวก	0.055*		
9.จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น		0.108**	
10.จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย			0.262**
11.อัตราส่วนนักเรียนต่อเครื่องคอมพิวเตอร์	-0.058*		
ผู้บริหารและการบริหาร			
12.การที่ผู้บริหารเป็นเพศหญิง	0.055*		0.167**
13.ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้บริหาร	0.064*		
14.การที่ผู้บริหารจบทางการบริหารการศึกษา		0.108**	
15.ความสามารถในการจัดการของผู้บริหาร			0.162**
16.ความเชื่อมั่นในตัวเองของผู้บริหาร	-0.109**		
ครูและการเรียนการสอน			
17.คุณลักษณะของครู	0.128**	0.248**	0.232**
18.การประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียน		-0.131*	

* มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.01

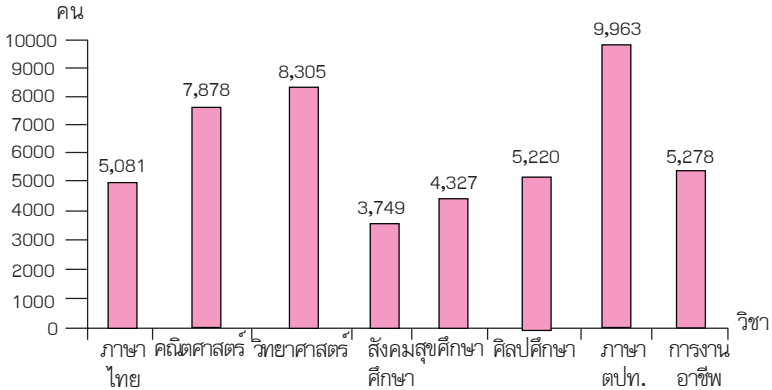
ที่มา : รายงานการวิจัยประเมินผลตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ
นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2549

ตารางที่ 9 เป็นการสรุปให้เห็นว่าตัวแปรใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นต่างๆ แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่พบเหมือนกันในทุกะดับชั้นคือ ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 คือ ตัวแปร “คุณลักษณะของครู” โดยค่าน้ำหนักที่ได้มีค่าค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่าการที่ครูมีคุณลักษณะที่ดี ย่อมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในทางที่ดีด้วย ซึ่งคุณลักษณะที่ดีของครูนี้ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น หากการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ ย่อมเป็นหนทางหนึ่งที่จะส่งผลที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

นอกจากนี้แล้ว มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครูผู้สอน ซึ่งจัดได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลสะท้อนถึงคุณภาพของผู้เรียนเช่นกัน ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอนในบางสาขาวิชา จากแผนภาพที่ 5 จะเห็นได้ว่า ครูในสาขาวิชาที่ขาดแคลนมากที่สุดใน 3 อันดับแรก ได้แก่ ภาษาอังกฤษต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ โดยขาดแคลนเป็นจำนวน 9,963 8,305 และ 7,878 คนตามลำดับ ซึ่งเป็นวิชาที่คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในทุกะดับชั้นมีค่าคะแนนเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ ดังข้อมูลที่ได้นำเสนอไว้ในหัวข้อ 1.1

แผนภาพที่ 5 จำนวนครูที่ขาดในสาขาวิชาต่างๆ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทที่ 3

ที่มา : เอกสารประกอบการนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี “ความต้องการครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ” เมื่อวันที่ 3 พ.ค.49 ณ ห้อง 301 ตึกบัญชาการ 1 ทำเนียบรัฐบาล.

กล่าวโดยสรุป ครูถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้คุณภาพ และเต็มตามศักยภาพในทุกด้านตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ครูจึงนับว่า เป็นกลไกที่มีความสำคัญนับตั้งแต่คุณลักษณะของครู จำนวนครูผู้สอน ครูผู้สอนในรายวิชาที่ขาดแคลน จำนวนคาบที่สอน ตลอดจนภาระงานอื่นที่ครูผู้สอนต้องทำหน้าที่เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยตัวแปรที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ได้คุณภาพ ดังนั้นทุกฝ่ายจึงควรพิจารณาถึงปัญหาคุณภาพการศึกษาที่จุดเริ่มต้นตรงนี้ด้วยกัน เพื่อให้ปัญหาเหล่านี้ได้บรรเทา และลดน้อยลงไปให้มากที่สุด ทั้งนี้ กระบวนการศึกษาจะได้เป็นรากฐานหลักที่แท้จริงในการพัฒนาชาติให้มั่นคงต่อไป

ปัญหาอุปสรรค

ครูในแ่งมุ่มมองต่างๆ นับแต่คุณลักษณะครู จำนวนครู ครูผู้สอนในรายวิชาที่ขาดแคลน จำนวนคาบที่สอน ตลอดจนภาระงานอื่นที่ครูผู้สอนต้องทำหน้าที่ เหล่านี้ล้วนเป็นตัวแปรที่สำคัญและมีข้อค้นพบที่ยืนยันว่ามีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในทุกระดับชั้น อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คุณภาพของเด็กโดยเฉพาะในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่สูงดังเป้าหมายที่ตั้งไว้

บทที่ 4

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

จากการติดตามการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสรุปได้ดังนี้

1. คุณภาพผู้เรียน เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 คือ การเป็นคนเก่ง คนดี และคนมีความสุข การเป็น “คนเก่ง” พิจารณาจากการสอบวัดคุณภาพการศึกษาระดับชาติ ด้วยการสอบผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ครอบคลุมใน 2 ด้านของผู้เรียน คือ

(1) การสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ช่วงระหว่างปีการศึกษา 2544-2549 พบว่า ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ช่วงปีการศึกษา 2544-2545 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ที่ใกล้เคียงกัน และคะแนนเฉลี่ยทั้ง 2 วิชาสูงกว่าร้อยละ 50 ในขณะที่คะแนนเฉลี่ยใน 2 วิชาของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดช่วง 5 ปีการศึกษา รวมถึงคะแนนเฉลี่ย วิชาภาษาอังกฤษและวิทยาศาสตร์ที่ลดลงด้วย แม้ว่าในปีการศึกษา 2549 จะเพิ่มขึ้นเล็กน้อยก็ตาม โดยคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเกือบทุกวิชา มีคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 มีเพียงวิชาภาษาไทยในปีการศึกษา 2544 และ 2545 ที่มีคะแนนเฉลี่ยเกินกว่าร้อยละ 50 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนเฉลี่ยของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตลอดช่วง 5 ปีการศึกษา มีแนวโน้มลดลงในเกือบทุกรายวิชา คือ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา มีเพียงวิชา ภาษาไทยที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยที่สูงกว่าวิชาอื่น และสูงเกินกว่าร้อยละ 50 ในปีการศึกษา 2546 คือ เท่ากับ 53.98

คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในช่วง 2 ปีการศึกษา ที่ได้เริ่มดำเนินการสอบ โดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยใน 5 วิชาที่มีแนวโน้มสูงขึ้น คือ วิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ชีววิทยา และฟิสิกส์ แต่อย่างไรก็ตาม แนวโน้มคะแนนเฉลี่ยที่สูงขึ้นก็ไม่สูงเกินกว่าร้อยละ 50 และวิชาภาษาไทย ก็เป็นวิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยวิชาอื่น ได้แก่ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์กายภาพชีวภาพ และเคมี มีแนวโน้มคะแนนเฉลี่ยลดลง โดยวิชาที่มีแนวโน้มคะแนนเฉลี่ยลดลงมากที่สุด คือ วิชาภาษาอังกฤษ

(2) การสอบวัดความถนัดทางการเรียน (Scholastic Aptitude Test: SAT) พบว่า ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีแนวโน้มความสามารถทางภาษาดีขึ้นในช่วง 4 ปีการศึกษาที่ผ่านมา โดยคะแนนเฉลี่ยลดลงเพียงเล็กน้อยในปีการศึกษา 2547 คือ ลดลงจากปีการศึกษา 2546 เท่ากับ 0.77 ส่วนความสามารถทางการคิดคำนวณมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงปีการศึกษา 2544-2546 แต่มีการปรับตัวดีขึ้นในปีการศึกษา 2547 โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 41.63 สูงขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ถึงร้อยละ 2.78

สำหรับความสามารถเชิงวิเคราะห์มีคะแนนเฉลี่ยขึ้นลงอย่างไม่คงที่ โดยคะแนนเฉลี่ยร้อยละในปีการศึกษา 2544-2547 มีค่าเท่ากับ 39.59 42.89 38.26 และ 46.12 ตามลำดับ ในภาพรวมแล้วคะแนนเฉลี่ยร้อยละความถนัดทางการเรียนของผู้เรียนในชั้นนี้มีแนวโน้ม

ดีขึ้น คือ เท่ากับ 38.66 39.90 39.33 42.39 ตามลำดับ ตลอดปี
ศึกษา 2544-2547 แต่อย่างไรก็ตาม ค่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละของทุกปี
กล่าวถึงยังคงต่ำกว่าร้อยละ 50

ซึ่งสอดคล้องกับผลจากการประเมินคุณภาพภายนอกของ
สถานศึกษา โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
(องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ที่เกี่ยวข้องกับด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ได้แก่ มาตรฐานที่ 4 5 และ 6 ผลการประเมินคุณภาพภายนอก พบว่า
สถานศึกษาชั้นพื้นฐานทุกสังกัด ยังคงไม่ได้มาตรฐานตามที่ สมศ. ตั้งไว้
มีเพียงสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นโรงเรียนสาธิตฯ จำนวน 29 แห่ง
จากจำนวนสถานศึกษาชั้นพื้นฐานทั้งหมด 30,010 แห่ง ที่ผ่านมาตรฐานที่
4 และ 6 ของ สมศ. ซึ่งหากพิจารณาภาพรวม ร้อยละของสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐานที่ได้ผลการประเมินระดับมาตรฐานระดับดี : มาตรฐานด้านผู้เรียน
พบว่า ค่าร้อยละผลการประเมินระดับมาตรฐานระดับดีเท่ากับ 10.4
11.4 และ 24.0 ในมาตรฐานที่ 4 5 และ 6 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายสังกัด พบว่า สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน
ที่เป็นโรงเรียนสาธิตฯ มีค่าร้อยละของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ได้ผลการ
ประเมิน ระดับมาตรฐานระดับดีในมาตรฐานที่ 4 5 และ 6 สูงกว่าสังกัดอื่นๆ
คือ เท่ากับ 58.6 31.0 และ 48.3 ตามลำดับ ในขณะที่เดียวกัน เมื่อจำแนก
ตามภูมิภาค พบว่า ภาคตะวันออกเป็นภาคที่มีค่าร้อยละของสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐานที่ได้ผลการประเมินระดับมาตรฐานระดับดีในมาตรฐานที่ 4
5 และ 6 คือ เท่ากับ 17.3 16.9 35.2 ซึ่งสูงกว่าภาคอื่นๆ และจาก
ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาชั้นพื้นฐานรอบที่สอง จำนวน
902 แห่ง ระหว่างปีการศึกษา 2549-2550 โดยเป็นสถานศึกษาในสังกัด
สพฐ. จำนวน 644 แห่ง (ข้อมูล ณ 5 กรกฎาคม 2550) พบว่า มาตรฐาน

ที่ 6 อยู่ในระดับดี ส่วนมาตรฐานที่ 4 และ 5 อยู่ในระดับพอใช้

ผลจากการสำรวจคุณภาพประชาชนไทย พ.ศ. 2539-2540 ด้วยการทดสอบไอคิว (IQ) ของเด็กวัยเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยไอคิวของเด็กวัยเรียนมีค่าเท่ากับ 91.9 ซึ่งมาตรฐานที่ควรเป็นมีค่าเท่ากับ 100 และจากงานวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทยในปี พ.ศ.2544 พบว่า เด็กวัยเรียนในกลุ่มอายุ 6-12 ปี จำนวน 3,135 คน ร้อยละ 29.7 มีไอคิวอยู่ในเกณฑ์ปกติ ร้อยละ 59.9 มีไอคิวอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำ โดยค่าเฉลี่ยของไอคิวเด็กวัยเรียนทั้งหมดเท่ากับ 88.1 จึงกล่าวได้ว่า เด็กในวัยเรียนมีแนวโน้มไอคิวลดลง สำหรับการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญามีน้อย พ่อแม่ และผู้เลี้ยงดูเด็กจะมุ่งเน้นการเลี้ยงภายนอกเป็นหลัก โดยยกเรื่องการเรียนรู้ให้ขึ้นอยู่กับครูและโรงเรียน ประกอบกับปัจจุบันเด็กวัยเรียน และเด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างในการดูโทรทัศน์เพื่อความบันเทิงมากกว่าการแสวงหาความรู้ ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียในด้านไม่ประเทืองสมองและปัญญา ทำให้สมองชินชาไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ใดๆ

ข้อมูลสถานการณ์ระดับสติปัญญาเด็กไทยแสดงให้เห็นว่า ร้อยละ 62.9 ของเด็กอายุ 6-13 ปีมีระดับสติปัญญาค่อนข้างต่ำ มีเพียงร้อยละ 28.7 ของเด็กช่วงอายุเดียวกันมีระดับสติปัญญาปกติ สำหรับในกลุ่มเด็กอายุ 13-18 ปี ร้อยละ 58.7 มีระดับสติปัญญาค่อนข้างต่ำ เช่นเดียวกัน มีเพียงร้อยละ 27.2 ของเด็กช่วงอายุเดียวกันมีระดับสติปัญญาปกติ

แม้ว่า ความเป็น “คนเก่ง” ของผู้เรียนยังไม่แข็งแกร่งมากนักแต่ก็ยังมีเด็กอีกกลุ่มที่มีความเข้มแข็งทางด้านวิชาการสามารถเทียบเคียงได้ในระดับนานาชาติ การแข่งขันโอลิมปิกวิชาการในช่วงระหว่าง ปี 2544-2550เยาวชนไทยได้เหรียญรางวัลรวมในการเข้าร่วมแข่งขัน

โอลิมปิกวิชาการจำนวน 17 19 19 21 23 22 และ 18 เหรียญ ตามลำดับ จากผลการแข่งขัน แสดงให้เห็นว่า ความสามารถของเยาวชนไทย มีพัฒนาการที่ดีขึ้นในทุกวิชา โดยวิชาที่เยาวชนไทยสามารถคว้าเหรียญรางวัลรวมได้เพิ่มขึ้นในปี 2548-2549 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา คือ คณิตศาสตร์และฟิสิกส์ นอกจากนี้ วิชาชีววิทยาเยาวชนไทยสามารถคว้ารางวัลเหรียญทองได้ ทุกปีในตลอดช่วง 7 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปี 2549 เยาวชนไทยสามารถคว้ารางวัลเหรียญทองคะแนนอันดับ 1 ของโลกในวิชาชีววิทยา

เมื่อพิจารณาประเภทเหรียญรางวัลที่ได้รับ พบว่า วิชาฟิสิกส์และชีววิทยาเป็นวิชาที่เยาวชนไทยประสบความสำเร็จสามารถคว้ารางวัลเหรียญทองได้ตลอด 3 ปีที่ผ่านมา คือ ในปี 2547-2550 วิชาฟิสิกส์ได้จำนวน 1 2 1 และ 1 เหรียญ วิชาชีววิทยาได้จำนวน 1 3 3 และ 2 เหรียญ ตามลำดับ นอกจากนี้ วิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์เป็นอีกวิชาหนึ่ง ที่เยาวชนไทยสามารถพิชิตรางวัลเหรียญทองต่อเนื่อง 2 ปี ในปี 2547-2548 ได้จำนวน 1 และ 2 เหรียญ ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ยังมีกลุ่ม เยาวชนไทยที่มีความเป็นอัจฉริยะอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งหากได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องและต่อเนื่องแล้ว กลุ่มเยาวชนเหล่านี้จะเป็นพลังสำคัญ ในการพัฒนาชาติ

การเป็น **‘คนดี’** จากงานวิจัยพบว่า สถานภาพคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาที่มีสถานศึกษาตั้งอยู่ในเมืองมีคุณธรรมจริยธรรมที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ การประหยัดและอดออม การมีสัมมาคารวะ ความมีระเบียบวินัย การปฏิบัติตนตามหลักหรือคำสอนทางศาสนา และความรับผิดชอบ ส่วนผู้เรียนในระดับประถมศึกษาที่มีสถานศึกษาตั้งอยู่นอกเมือง

มีคุณธรรมจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย สัมมาคาราวะ การปฏิบัติตนตามหลักหรือคำสอนทางศาสนา และยังมีคุณธรรม จริยธรรมอีกหลายประการที่ชัดเจนเช่นกัน คือ การเสียสละ ความรับผิดชอบ และการมีมารยาทแบบไทย

สำหรับคุณธรรมจริยธรรมที่ประสบความสำเร็จในผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาที่มีสถานศึกษาตั้งอยู่ในเมือง คือ ความมีวินัย ความมีสัมมาคาราวะ ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความเสียสละ และรักสิ่งแวดล้อม ส่วนผู้เรียนในสถานศึกษาอยู่นอกเมืองเห็นว่า คุณธรรมจริยธรรมที่ ประสบผลสำเร็จ คือ ความมีวินัย การมีสัมมาคาราวะ ในขณะที่คุณธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษานอกเมืองที่มีแตกต่างกับผู้เรียนในเมือง คือ คุณธรรมจริยธรรมความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางศาสนา การเสียสละช่วยเหลือสังคม และความมีน้ำใจ

มาตรฐานด้านผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับความเป็น **“คนดี”** ของผู้เรียนที่ สมศ. คือ มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต พบว่าสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในทุกสังกัดผ่านมาตรฐานที่ 1 โดยภาพรวม ค่าร้อยละของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ได้ผลการประเมินระดับมาตรฐานระดับดี ในขณะที่ มาตรฐานที่ 9 ค่าร้อยละของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ได้ผลการประเมินระดับมาตรฐานระดับดี และจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาชั้นพื้นฐานรอบที่สอง จำนวน 902 แห่ง ระหว่างปีการศึกษา 2549–2550 โดยเป็นสถานศึกษาในสังกัด สพฐ. จำนวน 644

แห่ง ณ 5 กรกฎาคม 2550 พบว่า มาตรฐานที่ 1 และ 9 อยู่ในระดับดี นอกจากนี้ นโยบายคุณธรรมนำความรู้อันของรัฐบาลที่มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ อันได้แก่ ชยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี และมีน้ำใจ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการประกาศใช้นโยบายฯ ดังกล่าว พบว่า ความเข้าใจ 3 อันดับแรก คำว่า คุณธรรม ในความคิดเห็นของผู้เรียน หมายถึง (1) ความซื่อสัตย์ ไม่คดโกง (2) ความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว และ (3) สิ่งที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของตนเอง และคนในสังคมเพื่อที่จะสามารถอยู่ร่วมกัน ได้อย่างมีความสุข

คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการที่ผู้เรียนเห็นว่า ตนเองมีมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ มีน้ำใจ ซื่อสัตย์ และชยัน ในทางกลับกัน คุณธรรมที่ผู้เรียนเห็นว่า ตนเองมีน้อยที่สุด 3 อันดับแรก คือ ประหยัด ชยัน และสุภาพ อย่างไรก็ตาม คุณธรรมที่ผู้เรียนเห็นว่า เยาวชนไทยควรมี เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ซื่อสัตย์ ชยัน มีวินัย สามัคคี มีน้ำใจ ประหยัด สุภาพ และความสะอาด

“การมีความสุข” ของผู้เรียน จากการประเมินคุณภาพสถานศึกษาของ สมศ. ซึ่งพิจารณาจากมาตรฐานด้านผู้เรียน 2 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี และมาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา พบว่า ผลการประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก (พ.ศ.2544–2548) ทุกสถานศึกษาในทุกสังกัดผ่านมาตรฐานนี้ ซึ่งเป็นมาตรฐานผู้เรียนเพียงด้านเดียวที่ทุกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผ่านเกณฑ์มาตรฐานในเรื่องนี้ และจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่สอง จำนวน 902 แห่งระหว่างปีการศึกษา 2549–2550 โดยเป็นสถานศึกษาในสังกัด สพฐ.

จำนวน 644 แห่ง พบว่า มาตรฐานที่ 10 และ 12 อยู่ในระดับดีถึงดีมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเร่งกำหนดยุทธศาสตร์แนวทางและมาตรการในระยะสั้น และระยะยาวเพื่อแก้ปัญหาคุณภาพผู้เรียนในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความถนัดทางการเรียน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน ในการเรียนหรือศึกษาต่อในช่วงชั้นถัดไป
2. ควรให้ความรู้และสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนต่อบทบาทและหน้าที่ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดูเด็กที่มีผลโดยตรงต่อพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็ก
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกในด้านความดี และความสุของผู้เรียน โดยอาจศึกษาเชิงเปรียบเทียบในมิติของเวลา (Time Series) หรือเทียบกับเป้าหมายที่คาดหวังไว้

2. หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลผู้เรียน

2.1 หลักสูตร

ผลที่เกิดขึ้นภายหลังจากการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ในช่วงปีแรก พบว่า ความรู้ความเข้าใจ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคลากรในสถานศึกษาอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรในเรื่องของการ กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำสาระหลักสูตร การกำหนด ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/ภาค การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/ภาค การกำหนดเวลาเรียนหรือจำนวนหน่วยกิต การจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผน

การเรียนรู้ การกำหนดสาระกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการกำหนดเกณฑ์วิธี
การวัดและประเมินผล

ในช่วงปีที่สองได้ทำการสำรวจความพร้อมในการใช้หลักสูตรของ
บุคลากรโรงเรียน พบว่า บุคลากรโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจ
น้อยในหลายประเด็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ได้แก่ การออกแบบ
หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนรู้
การวิจัยในชั้นเรียน และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสิ่งที่ต้องการ
ให้ช่วยเหลือในเรื่องเหล่านี้ คือ การจัดประชุมอบรมให้ความรู้
การจัดทำหลักสูตร การสนับสนุนงบประมาณและบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ
ในการจัดทำหลักสูตร

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาวิจัยสถานภาพการใช้หลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน: ความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค ระดับปฏิบัติ พบว่า
ความพร้อมและความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในส่วนของ
โครงสร้างและสาระการเรียนรู้ ขึ้นอยู่กับความสามารถและจำนวน
บุคลากรโรงเรียน งบประมาณ และระยะเวลาเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งโรงเรียน
ขนาดใหญ่มักจะมีความพร้อมสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะในระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น (ช่วงชั้นที่ 3) ของโรงเรียนขยายโอกาสจะประสบ
ปัญหาในเรื่องนี้ค่อนข้างมาก ทั้งนี้ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการรับหน้าที่
ในการเป็นแกนนำการบริหารหลักสูตรเป็นส่วนใหญ่

นอกจากนี้แล้ว สถานศึกษาส่วนใหญ่ในทุกๆระดับไม่สามารถ
จัดทำหลักสูตรได้ด้วยตนเอง ต้องอาศัยคู่มือคำแนะนำ ครูและบุคลากร
สถานศึกษายังมีความสับสนในเรื่องของความรู้ความเข้าใจในการจัด
การศึกษาในระบบการศึกษาที่มีมาตรฐานเป็นเป้าหมาย (standard
based education) เพื่อนำไปจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา อีกทั้ง
หลักสูตรของสถานศึกษาเน้นการทำแบบฝึกหัด และเนื้อหาสาระ

มากกว่ากระบวนการ ขาดลักษณะของ Authentic Instruction ที่มุ่งเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือผู้เรียนสำคัญที่สุด การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ระหว่างช่วงชั้นมีมากเกินไป มีความซ้ำซ้อนในกลุ่มสาระเดียวกันและต่างกลุ่มสาระ

ปัญหาในแง่บุคลากรครูผู้สอน พบว่า การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และจัดทำขอบข่ายสาระหลัก (Curriculum map) ของครูมีน้อยมาก ซึ่งสิ่งนี้ถือว่าเป็นพิมพ์เขียวของสถานศึกษา ทำให้การวางแผนกิจกรรมสำหรับผู้เรียนโดยผ่านขอบข่ายสาระหลักทั้ง 8 กลุ่มสาระได้น้อยไม่ครบตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ ปัญหาอีกประการหนึ่ง แม้ว่าครูผู้สอนได้ทำการวิเคราะห์หลักสูตรก่อนการจัดทำแผนการเรียนรู้แล้วก็ตาม แต่ก็ทำเป็นส่วนน้อย ส่วนใหญ่มักจะซื้อแผนการเรียนรู้สำเร็จรูปที่มีขายทั่วไป เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการจัดทำแผนการเรียนรู้ และนำมาเลือกปรับใช้ให้ตรงกับความต้องการ หรือจะกล่าวได้ว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่จะทำแผนการเรียนรู้เพื่อส่งให้ตรวจตามระบบเท่านั้น มิได้นำมาใช้ในการสอนจริง หรือหากมีก็มีเพียงส่วนน้อย

2.2 การจัดการเรียนการสอน

ผลจากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ครูผู้สอนใช้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในกลุ่มสาระเดียวกัน และแบบบูรณาการในกลุ่มสาระอื่นใกล้เคียงกันเป็นส่วนใหญ่ การจัดเนื้อหา สาระ กิจกรรมให้สอดคล้องกับผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมสอดคล้องเหมาะสมกับวัย และความรู้ และการจัดกิจกรรมให้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ด้วยการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนได้ดำเนินการบ้าง

แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนหรือผู้ปกครอง และการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียน

คิดเป็น ทำเป็น โดยการฝึกคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และนำเสนอ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการ และการสอนโดยใช้กระบวนการ นับว่ายังมีการจัดน้อยมาก

สำหรับคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ฝังามที่ผู้สอนสอดแทรก ไว้ในการสอน คือ ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา การมีคุณธรรม การฝึกระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ และมีน้ำใจ

การจัดสภาพบรรยากาศในห้องเรียน ส่วนใหญ่ยังเป็นกลุ่มๆ ละ 6-8 คน การวัดและประเมินผลที่ผู้สอนใช้ประเมินผู้เรียน คือ การสังเกต พฤติกรรม การตรวจแบบฝึกหัด/ผลงานเด็กเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการ สอบแบบวิเคราะห์/สังเคราะห์ที่เน้นการเขียนยังมีไม่มากนัก

บุคลากรครูผู้สอนมีไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนนับว่าเป็น อุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้อีกประการหนึ่ง ครูมีจำนวนคาบสอนมาก และมีภาระงานอื่นมากที่ไม่ใช่งานสอนซึ่งจากข้อมูล ภาระงานสอน เฉลี่ยของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1 คน/สัปดาห์ พบว่า ระดับก่อน ประถมศึกษา 24.77 ชั่วโมง/สัปดาห์ ระดับประถมศึกษา 22.19 ชั่วโมง/ สัปดาห์ และระดับมัธยมศึกษา 15.21 ชั่วโมง/สัปดาห์

ซึ่งข้อมูลผลการประเมินของ สมศ.ในปี 2548 ยังพบว่า จำนวนคาบ สอนเฉลี่ยของครู เท่ากับ 25 ชั่วโมง/สัปดาห์ โดยครูมีคาบสอน เฉลี่ยสูงสุดและต่ำสุดเท่ากับ 67 ชั่วโมง/สัปดาห์ และ 10 ชั่วโมง/สัปดาห์ ตามลำดับ สำหรับภาระงานอื่นที่ไม่ใช่งานสอนของครูมักจะเป็น งานวิชาการ 7.8 ชั่วโมง/สัปดาห์ งานปกครองนักเรียน 5.3 ชั่วโมง/สัปดาห์ งานธุรการ 4.5 ชั่วโมง/สัปดาห์ งานบริการ 4.2 ชั่วโมง/สัปดาห์ และงานนโยบายและแผนงาน 3.4 ชั่วโมง/สัปดาห์ ซึ่งเหล่านี้อาจส่งผล กระทบทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ได้มีการดัดแปลงการพัฒนาในเรื่องนี้มาอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนารูปแบบ การเรียนการสอนที่เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การฝึกทักษะ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การฝึกปฏิบัติ จริ่งและการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา จำนวนรวม 9 รูปแบบ โดยในปีการศึกษา 2548 ได้นำไปวิจัยและพัฒนาในโรงเรียน นำร่องทั่วประเทศ และพัฒนาเครื่องมือวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ร่วมกันระหว่างครูต้นแบบ โดยจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ข้อสอบวัดผล การเรียนรู้ในหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนา มีการติดตามนิเทศการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยคณะผู้เชี่ยวชาญ ด้านทฤษฎีการเรียนรู้ ผลการนำร่องมีดังนี้

ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยการใช้รูปแบบการเรียนรู้ประเมิน โดยใช้แบบทดสอบเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลัง เรียนทุกรูปแบบการเรียนรู้พบว่า ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ในภาพรวม หลังเรียนสูงขึ้นในด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้านความรู้ความจำ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ และการคิดวิเคราะห์ ด้านเจตคติ และพฤติกรรมการสอนของครูเปลี่ยนไป

ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรมการสอนโดยเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้น ครูผู้สอนมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะ การคิด การฝึกปฏิบัติจริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และสร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างครู และเพื่อนครู โรงเรียนและครู และโรงเรียนและชุมชน เกิดมิติการทำงาน ในลักษณะกัลยาณมิตร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่ง กันและกัน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน กระตุ้นและพัฒนาความสัมพันธ์ เชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนและชุมชน ชุมชนเข้ามาให้ความร่วมมือจัดการ

เรียนรู้เพื่อบุตรหลานของตนมากขึ้น และยังได้ตัวอย่างที่ดีของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.3 การวัดและประเมินผลผู้เรียน

สำหรับการวัดและประเมินผู้เรียนมีข้อค้นพบที่สะท้อนถึงปัญหาในมุมมองของครูผู้สอน คือ ความสับสนคำศัพท์ต่างๆ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การขาดความมั่นใจในวิธีการปฏิบัติกา^ววัดและประเมินตามสภาพจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเทคนิคการวัดและประเมินด้วยวิธีนี้

นอกจากนี้แล้ว เอกสารเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลผู้เรียนในสถานศึกษาต้องจัดทำเป็นจำนวนมาก ไม่มีแบบฟอร์มที่สะดวกต่อการกรอกหรือดำเนินการ ทำให้ครูต้องมีภาระงานเพิ่มขึ้นในจุดนี้

กล่าวโดยสรุป หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลผู้เรียน ผลการดำเนินงานอันเป็นการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ เพื่อรองรับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่อนข้างมาก เช่น การจัดทำโครงการโรงเรียนนำร่อง/โรงเรียนแกนนำ การอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องผู้บริหาร ครูผู้สอน รวมถึงวิทยาเขต/ศูนย์พัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากหลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบันเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ความเข้าใจในหลักการการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การดำเนินการสนับสนุนของบุคลากร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลง ดังนั้น หน่วยงาน/บุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องเข้าใจถึงปัญหาอย่างชัดเจน และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องร่วมมือกันแก้ไขสิ่งต่างๆ เหล่านี้ให้บรรเทาลง

ข้อเสนอแนะ:

1. ควรให้ความรู้และความเข้าใจประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักสูตรของสถานศึกษา เช่น การจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การจัดสื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การวัดประเมินผล เป็นต้น เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ครูและบุคลากรสถานศึกษาซึ่งต้องนำไปปฏิบัติต่อไป

2. ควรส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยกระบวนการให้มากขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการ อีกทั้ง เป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนทั้งในด้านการเรียน และการดำเนินชีวิตประจำวัน

3. ควรให้ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญว่า การวิจัยสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้

4. ควรจัดสรรบุคลากรผู้สอน และบุคลากรสนับสนุนให้พอเพียง ซึ่งหากบุคลากรมีไม่เพียงพอจริง ควรจัดหามาตรการอื่นๆ รองรับ เช่น การเกลี้ยครูจากสถานศึกษาที่มีครูเกินเกณฑ์ การใช้เทคโนโลยี (IT) ประกอบการเรียนการสอน การสอนทางไกลหรือใช้เครือข่ายครูภูมิปัญญา การใช้ทรัพยากรร่วมกัน การให้โอกาสเอกชนเข้ามาดำเนินการในบางวิชา เป็นต้น ซึ่งแม้ว่าปัญหาเหล่านี้จะเป็นเพียงกระบวนการหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ แต่หากสามารถแก้ไขได้ก็จะส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการระบบการศึกษา

จากงานวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับปานกลาง มีเพียงส่วนน้อยที่มีความเข้าใจมาก โดยแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนก็คือการร่วมแสดงความคิดเห็น ให้คำปรึกษาแนะนำพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และร่วมวางแผนจัดหาแหล่งเรียนรู้ ในด้านการพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียนผู้ปกครองส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในรูปแบบของการร่วมกิจกรรมงานวิชาการที่สถานศึกษาจัด การสอดส่องดูแลความประพฤติของผู้เรียน และการติดตามประเมินผลการเรียนของผู้เรียน ด้านการสนับสนุนทรัพยากร ผู้ปกครองส่วนใหญ่มักจะร่วมจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สนับสนุนเงิน/ทรัพยากร/แรงงาน/วัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอน

บทที่ 4

ในขณะที่ การมีส่วนร่วมของบุคคลและชุมชนในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในเรื่องของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การบริหารจัดการและจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับข่าวสารข้อมูลของสถานศึกษาที่ได้มีการรายงาน หรือแจ้งต่อผู้ปกครอง อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน จึงเป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ทำให้ส่งผลถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาอยู่ระดับปานกลาง

สำหรับผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากการประเมินตนเองของผู้เรียน ในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนในสถานศึกษาทุกระดับ ประเมินด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการได้เรียนรู้จากวิธีการสอนที่หลากหลาย และได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม

กับเพื่อนๆ ผู้เรียนประเมินว่า อยู่ในระดับดี/มาก

แต่อย่างไรก็ตาม ผลจากการประเมินพบข้อสังเกตว่า ด้านการได้รู้ประวัติความเป็นมาของชุมชน สามารถบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผู้อื่นฟังได้ ได้ทำในสิ่งที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อชุมชนโดยไม่ต้องมีใครบอก ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งประเด็นเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและผูกพันกับชุมชน เกิดจิตสำนึกสาธารณะ และมีส่วนในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้เกิดสูญหาย ถือเป็นจุดเด่นที่สำคัญของผลที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สถานศึกษาควรให้ความสำคัญ

นอกจากนี้ ข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน ได้แก่

(1) ปัจจัยเกี่ยวกับสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน การปฏิบัติงานของสถานศึกษา การดำเนินงานของสถานศึกษา

(2) สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน ชุมชนที่มีระดับเศรษฐกิจดี จะเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมกับสถานศึกษามากกว่าชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน เนื่องจากชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจนมีภาระที่ต้องทำงาน/ประกอบอาชีพ

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน การก่อตั้งสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง สถานศึกษาที่ก่อตั้งมานาน โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา จะได้รับการสนับสนุนหรือการมีส่วนร่วมจากชุมชนค่อนข้างสูง

(4) ด้านนโยบายรัฐ ผลจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้สถานศึกษา

ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

สำหรับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย พบว่า ผู้เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับกรรมการสถานศึกษาหรือคนในชุมชน ยังมีระดับการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน หรือระดับชายขอบ เนื่องจากมีการมองความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาว่ายังเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องจะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในบางส่วน ซึ่งไม่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะคิดว่าพวกเขาเหล่านั้นไม่มีความรู้เพียงพอ หรือเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมเมื่อโรงเรียนร้องขอมาเท่านั้น

บทที่ 4

ข้อเสนอแนะ:

1. ควรหามาตรการ/ วิธีการทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้ทราบ เข้าใจ และตระหนักถึงความรู้สึกในการเป็นเจ้าของ และต้องการเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มากขึ้น เช่น การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร การสร้างความมั่นใจ และกระตุ้นให้ชุมชนเห็นศักยภาพของตนเอง และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนจากการที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในฐานะของผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษา เป็นต้น

2. ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้ตระหนัก และเข้าใจให้ถูกต้องชัดเจนเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ และบทบาทในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีต่อสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และลดช่องว่างระหว่างสถานศึกษากับ

ผู้ปกครอง เช่น การจัดทำเอกสาร การจัดกิจกรรมร่วมระหว่างชุมชน และสถานศึกษา เป็นต้น

3. ควรสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสถานศึกษาและชุมชน โดยปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ปัญหาที่พบบ่อย เช่น ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งในสถานศึกษา ซึ่งหากมีความจำเป็น ต้องปรับเปลี่ยนบ่อย ควรมีแนวทางหรือมาตรการสำรองในการแก้ไข อาทิ การกำหนดให้มีการจัดทำสารสนเทศเกี่ยวกับชุมชน เช่น แหล่งทรัพยากร ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นทรัพยากรบุคคล และแหล่งเรียนรู้ที่มีในพื้นที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นคู่มือและข้อมูลประกอบในการดำเนินงาน ด้านการสร้างความร่วมมือใน การจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับชุมชน และผู้บริหารสถานศึกษาที่จะมาบริหารงานต่อ

4. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย 10 ตัวแปร โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การเรียนเป็นสถานศึกษาเอกชน คุณลักษณะของครู ความเชื่อมั่นในตัวเองของผู้บริหาร สถานศึกษาตั้งอยู่ในภาคอีสาน สถานศึกษาตั้งอยู่ในภาคเหนือ ระดับการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ตั้งอยู่ในภาคกลาง อัตราส่วนของผู้เรียนต่อเครื่องคอมพิวเตอร์ ผู้บริหารเป็นเพศหญิง และความเพียงพอของอาคาร/อุปกรณ์ โดยตัวแปรทั้ง 10 ตัวนี้ สามารถอธิบายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นนี้ได้ร้อยละ 11.8

แต่หากพิจารณาในแง่ของกลุ่มปัจจัยที่แปรผันตาม (+) และกลุ่ม

ปัจจัยที่แปรผกผัน (-) กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จัดกลุ่มได้ดังนี้ กลุ่มปัจจัยที่แปรผันตาม ประกอบด้วย 6 ตัวแปร คือ การเป็นสถานศึกษาเอกชน คุณลักษณะของครู สถานศึกษาตั้งอยู่ในภาคเหนือ ระดับการศึกษาของผู้บริหาร ความเพียงพอของอาคาร/อุปกรณ์ และผู้บริหารเป็นเพศหญิง สำหรับกลุ่มปัจจัยที่แปรผกผันประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ ความเชื่อมั่นในตัวเองของผู้บริหาร สถานศึกษาตั้งอยู่ในภาคอีสาน สถานศึกษาตั้งอยู่ในภาคกลาง และอัตราส่วนของผู้เรียนต่อเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งตัวแปรที่ได้กล่าวนี้ล้วนส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 มีความแตกต่างกัน

สำหรับผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัย พบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 มี 6 ตัวแปร โดยเรียงลำดับปัจจัยจากมากไปหาน้อยเป็นดังนี้ คุณลักษณะของครู การที่สถานศึกษาตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ /ปริมณฑล การประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียน การเป็นสถานศึกษาเอกชน ผู้บริหารจบทางบริหารการศึกษา และจำนวนผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งตัวแปรทั้ง 6 ตัวนี้ สามารถอธิบายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นนี้ได้อ้อยละ 10.3

ซึ่งหากพิจารณาเป็นกลุ่มปัจจัยที่แปรผันตาม (+) และกลุ่มปัจจัยที่แปรผกผัน (-) กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดได้ดังนี้ กลุ่มปัจจัยที่แปรผันตาม ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ คุณลักษณะของครู การที่สถานศึกษาตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ /ปริมณฑล การเป็นสถานศึกษาเอกชน ผู้บริหารจบทางบริหารการศึกษา และจำนวนผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในขณะที่การประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียน เป็นเพียงตัวแปรเดียวที่แปรผกผันกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นนี้

ผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ตัวแปรส่งผลถึงความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในชั้นนี้ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่แปรผันตาม (+) โดยอิทธิพลของตัวแปรเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ จำนวนผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย การเป็นสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง การที่สถานศึกษาตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ /ปริมณฑล คุณลักษณะของครู สถานศึกษาตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้บริหารเป็นเพศหญิง และความสามารถในการจัดการของผู้บริหาร ซึ่งตัวแปรเหล่านี้สามารถอธิบายได้ถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับชั้นนี้เท่ากับร้อยละ 47.7

แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่พบเหมือนกันในทุกะดับชั้น คือ ตัวแปร “คุณลักษณะของครู” โดยค่าน้ำหนักที่ได้มีค่าค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่า การที่ครูมีคุณลักษณะที่ดีย่อมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในทางที่ดีด้วย ซึ่งคุณลักษณะที่ดีของครูนี้ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น หากการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ ย่อมเป็นหนทางหนึ่งที่จะส่งผลที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

นอกจากนี้แล้ว มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครูผู้สอน ซึ่งจัดได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลสะท้อนถึงคุณภาพของผู้เรียนเช่นกัน ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอนในบางสาขาวิชา โดยสาขาวิชาที่ขาดแคลนครูมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ โดยขาดแคลนเป็นจำนวน 9,963 8,305 และ 7,878 คน ตามลำดับ ซึ่งเป็นวิชาที่คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในทุกะดับชั้นมีค่าคะแนนเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ

กล่าวโดยสรุป ครูถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้คุณภาพ และเต็มตามศักยภาพในทุกด้านตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ครูจึงนับว่าเป็นกลไกที่มีความสำคัญ นับตั้งแต่คุณลักษณะของครู จำนวนครูผู้สอน ครูผู้สอนในรายวิชาที่ขาดแคลน จำนวนคาบที่สอน ตลอดจนภาระงานอื่นที่ครูผู้สอนต้องทำหน้าที่เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยตัวแปรที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ได้คุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเล็งเห็นและให้ความสำคัญประเด็นเกี่ยวกับ “ครู” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นคุณลักษณะของครูที่ดี ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากคุณลักษณะของตัวครูมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามข้อค้นพบที่ได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า นอกจากการสอนที่ดีแล้ว ครูควรมีลักษณะครูที่ดีด้วย

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, กองวิจัยทางการศึกษา. **รายงานการติดตามและประเมินการใช้หลักสูตรการศึกษาสถานศึกษา ปีการศึกษา 2545.** เอกสารเผยแพร่บนเว็บไซต์, 2545.
- กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, กองวิจัยทางการศึกษา. **รายงานการศึกษาความพร้อมการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ปีการศึกษา 2546.** เอกสารเผยแพร่บนเว็บไซต์, 2546.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. **รายงานการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่าย,** เอกสารเผยแพร่บนเว็บไซต์, 2547.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. **รายงานการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน,** เอกสารเผยแพร่บนเว็บไซต์, 2548.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **รายงานการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง ความสามารถของนักเรียนไทยบนเวทีระดับโลกผลจากการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการ ปี 2538-2542.** กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2543.
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, สำนักงาน. **รายงานการวิจัยการได้รับสิทธิในการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานจากรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43.** กรุงเทพฯ : บริษัทบุญรวยการพิมพ์ จำกัด, 2549.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. รายงานประเมินผลการจัดการ
**เรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนในสถาน
ศึกษาระดับพื้นฐาน.** เอกสารอัดสำเนา, 2549.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. **ร่างรายงานการประเมินผล
การมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน
ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** เอกสารอัดสำเนา, 2549.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. **ร่างรายงานการวิจัยประเมินผล
ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** เอกสารอัดสำเนา, 2549.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. **รายงานสภาพการใช้ หลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน: ความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค
ระดับปฏิบัติ.** เอกสารอัดสำเนา, 2548.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. **รายงานการประชุมสภาการศึกษา
ครั้งที่ 4/2549.** เอกสารโรเนียว, 2549.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. **รายงานสรุปผลการสำรวจความคิดเห็น
ต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน นักศึกษา 8 ประการ
(ครั้งที่ 2 สิงหาคม-กันยายน 2550).** เอกสารโรเนียว, 2550.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. **โครงการจัดตั้ง
เยาวชนไทยไปแข่งขันคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์โอลิมปิก
ระหว่างประเทศ.** กรุงเทพฯ : 2543.

สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

**(ร่าง) บทสรุปสำหรับผู้บริหารผลสะท้อนจากการประเมิน
คุณภาพภายนอกรอบแรก (พ.ศ. 2544-2548).**

เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเฉลิมพระเกียรติฯ เนื่องใน
โอกาสจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ระหว่างวันที่ 3-4
พฤศจิกายน 2549 ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็คเมืองทองธานี, 2549.

อินเทอร์เน็ต

<http://www.ipst.ac.th/olympic>

<http://erdos.fciencias.unam.mx>

<http://www.helveticanet.com/iph036>

<http://www.ioi2006.pl>

<http://icho2006.kcsnet.or.kr>

<http://www.ibo2006.org.ar>

<http://www.moe.go.th>

<http://www.onec.go.th>

<http://www.onesqa.or.th>

<http://www.iqeqdekthai.com/stat/stat01.html>

ကာပူဆွေ

ตารางภาคผนวกที่ 1 เปรียบเทียบรางวัลการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการ
ของเยาวชนไทยที่ได้รับรางวัลในแต่ละวิชา

ปี	สถานที่แข่งขัน	จำนวนประเทศ/ นักเรียน ที่เข้าร่วมแข่งขัน	เหรียญรางวัลที่ได้รับ			รวม
			ทอง	เงิน	ทองแดง	
วิชาคณิตศาสตร์						
2544	วอชิงตันดีซี/สหรัฐอเมริกา	83/473	-	2	2	4
2545	กลาสโกว์/อังกฤษ	84/479	-	2	2	4
2546	โตเกียว/ญี่ปุ่น	82/457	1	1	3	5
2547	เอเธนส์/กรีซ	85/486	-	-	4	4
2548	เมอริดา/เม็กซิโก	91/513	-	4	2	6
2549	ลียงเบลีเยนนา/สโลวาเนีย	-	1	3	2	6
2550	กรุงฮานอย/เวียดนาม	93/520	1	3	2	6
วิชาเคมี						
2544	มุมไบ/อินเดีย	54/210	1	2	1	4
2545	โครนิงเงิน/เนเธอร์แลนด์	57/225	3	1	-	4
2546	เอเธนส์/กรีซ	59/232	3	1	-	4
2547	คิล/เยอรมนี	61/234	-	2	2	4
2548	ไทเป/ไต้หวัน	59/225	1	3	-	4
2549	เกียงซาน/เกาหลีใต้	-	1	2	1	4
2550	กรุงมอสโคว์/รัสเซีย	-	1	3	-	4
วิชาฟิสิกส์						
2544	อันตาลิยา/ตุรกี	67/306	-	-	1	1
2545	บาห์ลี/อินโดนีเซีย	69/297	1	2	1	4
2546	ไทเป/ไต้หวัน	54/568	1	1	-	2
2547	โปฮาง/เกาหลีใต้	71/337	1	1	3	5
2548	ซัลลาแมนกา/สเปน	73/352	2	2	1	5
2549	สิงคโปร์	-	1	4	-	5
2550	เมืองอิสฟาฮาน/อิหร่าน	-	1	2	2	5

ตารางภาคผนวกที่ 1 (ต่อ)

ปี	สถานที่แข่งขัน	จำนวนประเทศ/ นักเรียน ที่เข้าร่วมแข่งขัน	เหรียญรางวัลที่ได้รับ			รวม
			ทอง	เงิน	ทองแดง	
วิชาชีววิทยา						
2544	บรัสเซลส์/เบลเยียม	38/151	2	1	1	4
2545	ริกาและฮัวมาลา/ลัตเวีย	44/455	1	3	-	4
2546	เมนส์/เบลาลูส	41/163	3	1	-	4
2547	บรีสเบน/ออสเตรเลีย	40/159	1	3	-	4
2548	ปักกิ่ง/จีน	50/197	3	1	-	4
2549	ริโอคาร์โด/อาร์เจนตินา	48/185	3 ¹	1	-	4
2550	ซัสคมทูน/แคนาดา	49/-	2	2	-	4
วิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์						
2544	ดัมเปียร์/ฟินแลนด์	74/272	-	1	3	4
2545	ยอนอิน/เกาหลีใต้	77/200	-	-	3	3
2546	คิโนซา/สหรัฐอเมริกา	69/265	-	3	1	4
2547	เอเธนส์/กรีซ	77/295	1	1	2	4
2548	โนวีซาด/โปแลนด์	73/292	2	2	-	4
2549	เมอริดา/เม็กซิโก	75/298	-	-	3	3
2550	กรุงซาเกรบ/โครเอเชีย	-	1	3	-	4

หมายเหตุ : ¹ มี 1 เหรียญทองที่เป็นอันดับ 1 ของโลก

ที่มา : <http://www.ipst.ac.th/olympic>

**ตารางภาคผนวกที่ 2 เหยี่ยรางวัลการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการ
ของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย
ระหว่างปี 2547-2549**

วิชา เหรียญ	วิชาคณิตศาสตร์				วิชาเคมี			
	ทอง	เงิน	ทองแดง	รวม	ทอง	เงิน	ทองแดง	รวม
2547								
จีน	6	-	-	6	4	-	-	4
ญี่ปุ่น	2	4	-	6	1	-	3	4
เกาหลีใต้	2	2	2	6	3	1	-	4
สิงคโปร์	-	3	3	6	-	2	2	4
มาเลเซีย	-	-	1	1	-	-	-	-
เวียดนาม	4	2	-	6	-	3	1	4
ไทย	-	-	4	4	-	2	2	4
2548								
จีน	5	1	-	6	-	-	-	-
ญี่ปุ่น	3	1	2	6	-	1	3	4
เกาหลีใต้	3	3	-	6	4	-	-	4
สิงคโปร์	-	4	2	6	-	1	3	4
มาเลเซีย	-	-	-	-	-	-	-	-
เวียดนาม	-	3	3	6	3	1	-	4
ไทย	-	4	2	6	1	3	-	4
2549								
จีน	6	-	-	6	4	-	-	4
ญี่ปุ่น	2	3	1	6	1	3	-	4
เกาหลีใต้	4	2	-	6	2	1	-	3
สิงคโปร์	-	2	3	5	1	2	1	4
มาเลเซีย	-	-	1	1	-	-	3	3
เวียดนาม	2	2	2	6	2	2	-	4
ไทย	1	3	2	6	1	2	1	4

ตารางภาคผนวกที่ 2 (ต่อ)

วิชา เหรียญ	วิชาชีพสิกส์				วิชาชีพวิทยา			
	ทอง	เงิน	ทองแดง	รวม	ทอง	เงิน	ทองแดง	รวม
2547								
จีน	5	-	-	5	2	2	-	4
ญี่ปุ่น	-	-	-	-	-	-	-	-
เกาหลีใต้	4	-	1	5	1	3	-	4
สิงคโปร์	-	2	1	3	2	1	1	4
มาเลเซีย	-	-	-	-	-	-	-	-
เวียดนาม	-	3	2	5	-	-	-	-
ไทย	1	1	3	5	1	3	-	4
2548								
จีน	5	-	-	5	4	-	-	4
ญี่ปุ่น	-	-	-	-	-	-	2	2
เกาหลีใต้	2	-	3	5	3	1	-	4
สิงคโปร์	3	-	2	5	1	3	-	4
มาเลเซีย	-	-	1	1	-	-	-	-
เวียดนาม	1	2	1	4	-	1	3	4
ไทย	2	2	1	5	3	1	-	4
2549								
จีน	5	-	-	5	4	-	-	4
ญี่ปุ่น	-	1	3	4	-	-	3	3
เกาหลีใต้	4	1	-	5	3	1	-	4
สิงคโปร์	1	1	3	5	2	2	-	4
มาเลเซีย	-	-	1	1	-	-	-	-
เวียดนาม	-	-	4	4	-	-	4	4
ไทย	1	4	-	5	3	1	-	4

ตารางภาคผนวกที่ 2 (ต่อ)

วิชา เหรียญ	มหาวิทยาลัยการคอมพิวเตอร์				เหรียญรวมทั้งสิ้น
	ทอง	เงิน	ทองแดง	รวม	
2547					
จีน	4	-	-	4	23
ญี่ปุ่น	-	-	-	-	10
เกาหลีใต้	1	2	-	3	22
สิงคโปร์	1	-	1	2	19
มาเลเซีย	-	-	-	-	1
เวียดนาม	-	1	3	4	19
ไทย	1	1	2	4	21
2548					
จีน	4	-	-	4	19
ญี่ปุ่น	-	-	-	-	12
เกาหลีใต้	2	1	1	4	23
สิงคโปร์	-	-	1	1	20
มาเลเซีย	-	-	-	-	1
เวียดนาม	-	1	3	4	22
ไทย	2	2	-	4	23
2549					
จีน	4	-	-	-	19
ญี่ปุ่น	3	-	-	-	17
เกาหลีใต้	4	-	-	-	18
สิงคโปร์	4	-	-	-	18
มาเลเซีย	-	-	-	-	5
เวียดนาม	4	-	-	-	18
ไทย	4	-	3	3	22

หมายเหตุ : ขณัะรายงานยังไม่ได้เผยแพร่ผลการแข่งขันมหาวิทยาลัยการคอมพิวเตอร์
อย่างเป็นทางการ website (เป็นข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์)

ที่มา : <http://erdos.fciencias.unam.mx> <http://icho2006.kcsnet.or.kr>
<http://www.helvetianet.com/iph036> <http://www.ibo2006.org.ar>
<http://www.ioi2006.pl>

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.อ่ำรุ้ง จันทวานิช

เลขาธิการสภาการศึกษา

นางสุรางค์ โพธิ์พุกขาววงศ์

ที่ปรึกษาด้านวิจัยและประเมินผลการศึกษา

ดร.อุมาพร หล่อสมฤดี

ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

ผู้พิจารณารายงาน

ดร.อุมาพร หล่อสมฤดี

ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

รศ.ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทวี

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นางเพ็ญจันทร์ นครอินทร์

หัวหน้ากลุ่มประเมินผลการจัดการเรียนรู้

ผู้เขียนรายงาน

นางสาวรุ่งตะวัน หอเจริญ